

FINANSMINISTERIET

Europa 2020 –strategin

Finlands nationella reformprogram, våren 2019

Finansministeriets publikationer – 2019:26

Ekonomiska utsikter

Finansministeriets publikationer 2019:26

Europa 2020 -strategin

Finlands nationella reformprogram, våren 2019

Finansministeriet

ISBN: 978-952-367-010-5

Layout: Statsrådets förvaltningsenhet, publikationsverksamheten

Helsingfors 2019

Presentationsblad

Utgivare	Finansministeriet	April 2019	
Författare	Finansministeriet, ekonomiska avdelningen		
Publikationens titel	Europa 2020 -strategin, Finlands nationella reformprogram, våren 2019		
Publikationsseriens namn och nummer	Finansministeriets publikationer 2019:26		
Tema	Ekonomiska utsikter		
ISBN PDF	978-952-367-010-5	ISSN PDF	1797-9714
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-010-5		
Sidantal	46	Språk	Svenska
Nyckelord	EU, finanspolitiken, sysselsättning, forsknings- och utveckling, klimat, utbildning, fattigdom		
Referat	Europeiska rådet antog en tillväxt- och sysselsättningsstrategi år 2010. Visionen i Europa 2020 -strategin, som sträcker sig till år 2020, är smart och hållbar tillväxt för alla. I strategin fastställs mål för hela EU när det gäller sysselsättning, forsknings- och utvecklingsutgifter, klimatåtgärder, utbildning och fattigdomsbekämpning. Varje medlemsland fastställer sina egna nationella mål inom dessa områden. Finlands nationella mål är att höja sysselsättningsgraden bland 20–64-åringar till 78 procent, att använda 4 procent av BNP till forsknings- och utvecklingsutgifter, att uppnå de inom EU överenskomna klimat- och energimålen, att hålla andelen 30–34-åringar med högskoleexamen på 42 procent, att minska andelen 18–24-åringar som avbryter studierna i förtid till 8 procent samt att minska antalet personer som riskerar fattigdom och utanförskap. Europeiska unionens råd antar rekommendationer för samtliga medlemsländer i syfte att styra det nationella beslutsfattandet i en riktning som främjar tillväxt och sysselsättning. Rekommendationerna för Finland 2018 handlar om att se till att den offentliga ekonomin är hållbar, att förbättra social- och hälsojämnheternas kostnadseffektivitet, att bättre anpassa lönerna till produktivitetens utvecklingen, att föra en aktiv arbetsmarknadspolitik, att förbättra incitamenten för att arbeta samt att avveckla reglering för att öka konkurrensen i tjänstesektorn och främja investeringar. Rekommendationerna till Finland gäller den långsiktiga hållbarheten i de offentliga finanserna, förbättring av social- och hälsojämnheternas kostnadseffektivitet, ökade incitament för att ta emot arbete, vidareutvecklande av service riktad till arbetssökande och personer som står utanför arbetsmarknaden och en förbättrad uppföljning av hushållens skuldsättning. Regeringen tillkännager nu det elfte nationella reformprogrammet för Europa 2020. I programmet redogörs för de åtgärder som regeringen har vidtagit för att uppnå de nationella målen och för hur EU:s rekommendationer har tagits i beaktande. Uppgifterna i programmet möjliggör en detaljerad granskning av läget i Finland på EU-nivå.		
Förläggare	Finansministeriet		
Beställningar/distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtiovarainministeriö	Huhtikuu 2019	
Tekijät	Valtiovarainministeriö, kansantalousosasto		
Julkaisun nimi	Europa 2020 -strategin, Finlands nationella reformprogram, våren 2019 (Eurooppa 2020 -strategia, Suomen kansallinen uudistusohjelma, kevät 2019)		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisu 2019:26		
Teema	Talousnäkömät		
ISBN PDF	978-952-367-010-5	ISSN PDF	1797-9714
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-010-5		
Sivumäärä	46	Kieli	Ruotsi
Asiasanat	EU, talouspolitiikka, työllisyys, tutkimus- ja kehitys, ilmasto, koulutus, köyhyys		
Tiivistelmä	Eurooppa-neuvosto hyväksyi vuonna 2010 kasvu- ja työllisyysstrategian. Vuoteen 2020 ulottuvan Eurooppa 2020 -strategian visiona on älykäs, kestävä ja osallistava kasvu. Strategiassa asetetaan koko EU:ta koskevat tavoitteet työllisyydelle, tutkimus- ja kehittymenoille, ilmastotoimille, koulutukselle ja köyhyyden poistamiselle. Jokainen jäsenvaltio asettaa vastaavat kansalliset tavoitteet. Suomen kansallisena tavoitteena on nostaa 20–64-vuotiaiden työllisyysaste 78 prosenttiin, käyttää tutkimus- ja kehittymenoihin 4 % bruttokansantuotteesta, saavuttaa EU:ssa sovitut ilmasto- ja energiatavoitteet, pitää korkeakoulututkinnon suorittaneiden 30–34-vuotiaiden osuus 42 prosentissa, pienentää 18–24-vuotiaiden koulutuksen varhain päättäneiden osuus 8 prosenttiin sekä vähentää köyhyys- ja syrjäytymisriskissä olevien määrää. Euroopan Unionin Neuvosto hyväksyy kaikille jäsenvaltioille suosituksia, joilla pyritään ohjaamaan kansallista päätöksentekoa kasvua ja työllisyyttä tukevaksi. Suomelle vuonna 2018 annetut suositukset liittyvät julkisen talouden kestävyys, sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannustehokkuuden parantamiseen, työttömille ja työmarkkinoiden ulkopuolella oleville suunnattujen palvelujen kehittämiseen, työnteon kannusteiden parantamiseen sekä kotitalouksien velkaantumisen seurannan vahvistamiseen. Hallitus antaa nyt yhdennentoista kansallisen Eurooppa 2020 -ohjelman. Ohjelmassa kuvataan, mihin toimiin hallitus on ryhtynyt kansallisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja miten EU:n antamiin suosituksiin on reagoitu. Ohjelmassa annetut tiedot mahdollistavat Suomen tilanteen yksityiskohtaisen tarkastelun EU:n tasolla.		
Kustantaja	Valtiovarainministeriö		
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Finance	April 2019	
Authors	Ministry of Finance, Economics Department		
Title of publication	Europa 2020 -strategin, Finlands nationella reformprogram, våren 2019 (Europe 2020 Strategy , Finland's National Reform Programme, Spring 2019)		
Series and publication number	Ministry of Finance publications 2019:26		
Subject	Economic Prospects		
ISBN PDF	978-952-367-010-5	ISSN (PDF)	1797-9714
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-010-5		
Pages	46	Language	Swedish
Keywords	EU, economic policy, employment, research and development, climate, education, poverty		
Abstract The European Council adopted a Strategy for Growth and Employment in 2010. The vision of the Europe 2020 Strategy, which extends to 2020, is smart, sustainable and inclusive economic growth. The strategy sets EU-wide targets for employment, research and development expenditure, climate measures, education and reducing poverty. Each Member State sets its own national targets in accordance with the programme. As part of its national targets, Finland aims to raise the employment rate of 20–64 year-olds to 78%, spend a minimum of 4% of GDP on R&D, achieve the climate and energy targets agreed in the EU, maintain the proportion of 30–34 year-olds having completed tertiary-level education at 42%, reduce the proportion of 18–24 year-old early school leavers to 8%, and reduce the number of people living at risk of poverty and social exclusion. The European Council adopts for all Member States recommendations aimed at guiding national decision making so that it supports growth and employment. In 2018, the focus in the recommendations for Finland is on ensuring the sustainability of general government finances, improving the cost-effectiveness of social and health care services, improving the incentives to accept work while ensuring adequate and well-integrated services for the unemployed and the inactive, and strengthening the monitoring of household debt. The Government is now presenting the eleventh Europe 2020 National Reform Programme. The programme describes the measures that the Government has initiated to achieve the national targets and how Finland has reacted to the recommendations issued by the EU. The information provided in the programme will serve as a basis for a more detailed examination of Finland's situation at the EU level.			
Publisher	Ministry of Finance		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Innehåll

1	Inledning	7
2	Makroekonomiskt läge och scenario	9
2.1	Makroekonomiska utsikter under programperioden.....	9
2.2	Makroekonomiska effekter av strukturreformerna	11
3	Genomförande av landsspecifika rekommendationer samt politiska prioriteringar	12
3.1	Långsiktigt hållbara offentliga finanser	12
3.2	Arbetsmarknaden	13
3.3	Hushållens skuldsättning.....	21
3.4	Investeringar och Finlands investeringsstrategi	24
4	Framsteg på vägen mot de nationella målen enligt Europa 2020-strategin...	28
4.1	Sysselsättningsmålet	29
4.2	Forsknings- och utvecklingsmålet	29
4.3	Klimat- och energimålet	31
4.4	Utbildningsmålet	34
4.5	Fattigdomsbekämpning	36
5	EU-fonder	41
6	Institutionella frågor och intressentgruppers, särskilt arbetsmarknadsparternas och andra förvaltningsnivåers, delaktighet i beredningen	44
6.1	Beredning av det nationella reformprogrammet och intressentgruppernas delaktighet.....	44
6.2	Intressentgruppernas delaktighet i beredningen av centrala reformprojekt....	45
	Källor:	46

1 Inledning

Den starka ekonomiska tillväxten i Finland fortsatte under 2018. Under de kommande åren avtar tillväxttakten, eftersom konjunkturen stabiliseras i Finland och det snabbaste tillväxtskedet inom världsekonomin uppskattas vara över för den här gången.

Den starka ekonomiska tillväxten och de reformer som genomförts på arbetsmarknaden har bidragit till en snabb ökning av sysselsättningen. Det sysselsättningsmål på 72 procent som statsminister Sipiläs regering hade satt upp överskreds i slutet av 2018. Den snabba ökningen inom sysselsättningen bidrog till att antalet arbetslösa minskade klart mer under fjolåret jämfört med 2017. Arbetslösheten minskade tydligt i hela landet och i alla åldersgrupper.

Det goda konjunkturläget och de anpassningsåtgärder som vidtagits under den gångna valperioden stärker den offentliga ekonomin. Den offentliga ekonomin som ännu för några år sedan uppvisade ett betydande underskott kommer att vara någotsånär i balans vid decennieskiftet. Också den offentliga ekonomins skuld i förhållande till BNP kommer att sjunka under de närmaste åren.

I centrum för den ekonomiska politik som statsminister Sipiläs regering bedrev stod konkurrenskraft, sysselsättning och offentlig serviceproduktion. Den ekonomiska politiken var inriktad på att stoppa skuldsättningen inom den offentliga ekonomin och att täcka hållbarhetsunderskottet genom besparingar och åtgärder som stöder tillväxten och effektiviserar den offentliga serviceproduktionen.

I Finland har en omfattande social- och hälsovårdsreform beretts (kapitel 3.1). Reformen behövs för att man ska kunna minska klyftan i fråga om välfärd och hälsa, göra tjänsterna mer jämlika och tillgängliga, förbättra kostnadseffektiviteten samt tygla kostnaderna. I mars 2019 konstaterades det att reformen inte har några förutsättningar att framskrida i riksdagen under regeringsperioden för statsminister Sipiläs regering.

När det gäller arbetsmarknadsreformerna ökades incitamenten för arbetssökning under regeringsperioden för statsminister Sipiläs regering bl.a. genom aktiveringsmodellen inom utkomstskyddet för arbetslösa och genom att det blev tillåtet att tillfälligt studera och bedriva företagsverksamhet parallellt med utkomstskydd för arbetslösa. Vidare infördes det lägre avgifter för småbarnspedagogik för låg- och medelinkomsttagare och utvecklades den jämkade arbetslöshetsförmånen för att förbättra incitamenten för arbete. Såsom det beskrivs i kapitel 3.2 har åtgärder som hänför sig till främjande av sysselsättningen riktats även till unga, invandrare och långtidsarbetslösa. Även yrkesutbildningen har reformerats så att den stöder kontinuerligt lärande och bättre tillgodoser förändringarna på arbetsmarknaden.

Med hjälp av en makrotillsynspolitik har man strävat efter att bromsa bankernas kreditgivning och därigenom den privata skuldsättningsutvecklingen (kapitel 3.3). Under regeringsperioden har makrotillsynsverktygen kompletterats genom många åtgärder och rätten att i beskattningen dra av räntorna på bostadslån begränsats. Genom lagstiftningsåtgärder har också villkoren för snabblån skärpts och bestämmelserna om utmätning ändrats så att mottagande av arbete uppmuntras. År 2018 utarbetades dessutom en utredning om förutsättningarna för att inrätta ett positivt kreditupplysningsregister.

En allmän politik som utvecklar den ekonomiska miljön främjar tillväxten när det gäller investeringar (kapitel 3.4). Det väsentliga är att såväl varu-, arbets- som finansmarknaden fungerar väl. Därtill måste uppmärksamhet fästas vid undanröjandet av olika investeringshinder. När det gäller de offentliga investeringarna är sådana investeringar i infrastruktur viktiga som stärker den ekonomiska tillväxtpotentialen på lång sikt. Kontinuiteten och förutsägbarheten inom politiken är också viktig med tanke på investeringar.

Finland har framskridit i enlighet med målen för programmet Europa 2020 och har redan uppnått målen i fråga om förnybar energi och högre utbildning. När det gäller de mål som mäter sysselsättningen går utvecklingen mot den målnivå som fastställts för år 2020. När det gäller att nå det mål som hänför sig till minskning av fattigdomen är arbetet fortfarande på hälft. Antalet FoU-investeringar minskade avsevärt under den långt utdragna recessionen, och målet att FoU-utgifterna år 2020 ska utgöra 4 procent av BNP kommer sannolikt inte att uppnås trots många politiska åtgärder.

Finlands nationella reformprogram har godkänts av statsminister Sipiläs expeditonsminister.

2 Makroekonomiskt läge och scenario

2.1 Makroekonomiska utsikter under programperioden

År 2018 ökade Finlands bruttonationalprodukt med 2,3 procent. Den fortsatt starka ekonomiska tillväxten och de politiska åtgärderna gjorde att antalet sysselsatta var 2,7 procent högre än året innan. Trenden för sysselsättningsgraden överskred regeringens sysselsättningsmål i slutet av 2018.

Den snabba sysselsättningsökningen bidrog till att antalet arbetslösa minskade klart mer under fjolåret än året innan. Arbetslösheten minskade snabbt i hela landet och i alla åldersgrupper. Trenden för arbetslöshetsgraden minskade till 6,5 procent i december 2018.

År 2018 gjorde den ökade sysselsättnings- och förtjänstnivån att den privata konsumtionen accelererade. Konsumtionsökningen avtog emellertid jämfört med 2017 i och med att hushållens sparkvot ökade. De privata investeringarna fortsatte att öka då i synnerhet bostadsbyggandet ökade i rask takt. Bostadsbyggandet nådde sin kulmen 2018. De positiva verkningar som den inhemska efterfrågan har på den ekonomiska tillväxten ökade, samtidigt som nettoexportens betydelse för tillväxten minskade.

Tillväxten avtar i omfattande grad under de kommande åren, men i synnerhet det minskade antalet bostadsinvesteringar har en negativ effekt på tillväxten. Det ökade antalet handelshinder bromsar upp exporttillväxten. Nettoexporten fortsätter att stödja den ekonomiska tillväxten till följd av den ökade kapaciteten inom skogsindustrin. Den förbättrade priskonkurrenskraften stöder också exporttillväxten.

Framför allt bostadsinvesteringarnas återgång till en mer normal nivå minskar tillväxten när det gäller investeringar. De allt fler handelshindren och den globala ekonomins försämrade tillväxtutsikter minskar investeringsbenägenheten inte bara inom industrin utan också inom andra branscher. Stora investeringsprojekt i synnerhet inom skogsindustrin stimulerar investeringarna. Den genomsnittliga tillväxttakten för privata investeringar

mattas av under prognosperioden till hälften jämfört med föregående prognos, det vill säga till cirka 1,5 procent årligen.

Den privata konsumtionen fortsätter att öka snabbt under de kommande åren. Den ökade sysselsättnings- och förtjänstnivån gör att hushållens disponibla inkomster fortsätter att öka.

Trots den avtagande ekonomiska tillväxten upprätthåller den måttfulla utvecklingen av reallönerna efterfrågan på arbetskraft. Till följd av det rätt stora antalet arbetslösa och dolt arbetslösa samt de åtgärder som ökar utbudet på arbetskraft begränsar arbetskraftsutbudet inte ännu sysselsättningstillväxten och den ekonomiska tillväxten när det gäller ekonomin som helhet.

I och med att arbetslöshetsgraden sjunker och flaskhalsarna på arbetsmarknaden ökar uppskattas höjningen av inkomstnivån under de närmaste åren närma sig den genomsnittliga årliga tillväxttakten på cirka tre procent under 2000-talet. Inflationen tilltar i takt med den stigande inkomstnivån, driven av priserna på tjänster.

Det goda konjunkturläget och åtgärder som dämpar utgiftsökningen stärker den offentliga ekonomin. Den offentliga ekonomin som ännu för några år sedan uppvisade ett betydande underskott kommer att vara någotsånär i balans vid decennieskiftet. Också den offentliga ekonomins skuld i förhållande till BNP kommer att sjunka under de närmaste åren.

Den offentliga ekonomin kommer emellertid att försvagas så småningom under början av 2020-talet i och med att den ekonomiska tillväxten avtar och de anpassningsåtgärder som vidtagits under den gångna valperioden upphör. Den offentliga ekonomin försvagas av befolkningens åldrande som medför att pensions-, hälso- och omsorgsutgifterna ökar år för år.

Den åldrande befolkningen sätter stor press på de offentliga finanserna. Den allt större andelen äldre befolkning ökar de åldersbundna utgifterna, och de intäkter som den offentliga ekonomin har i sikte räcker inte till för att finansiera utgifterna i framtiden. Dessutom minskar befolkningen i arbetsför ålder, vars skatter finansierar välfärdstjänsterna och socialskyddet. Även den ekonomiska tillväxt som baserar sig på produktivitet beräknas förbli dämpad även under kommande decennier. På lång sikt råder alltså obalans mellan intäkterna och utgifterna i den offentliga ekonomin.

Finlands makroekonomi samt läget och scenarierna för de offentliga finanserna beskrivs närmare i planen för de offentliga finanserna 2020–2023, som publiceras samtidigt som detta dokument, och i Finlands stabilitetsprogram.

2.2 Makroekonomiska effekter av strukturreformerna

Många av strukturreformerna under regeringsperioden var inriktade på ökad konkurrens och avreglering, och verkningarna av dessa reformer t.ex. på produktiviteten är indirekta och de makroekonomiska effekterna svåra att bedöma. Vilken effekt de åtgärder som ska stödja en ökning av utbudet på arbetskraft har på sysselsättningen beror i hög grad på hur lätt människor reagerar på ekonomiska incitament. Därför är det svårt att göra exakta bedömningar av vilken effekt åtgärderna har på sysselsättningen eller den ekonomiska tillväxten. I en undersökning¹ som publicerades 2018 har man bedömt vilken effekt de ändringar som under regeringsperioden för statsminister Sipiläs regering gjorts i den sociala tryggheten och beskattningen har haft för de ekonomiska incitamenten för att arbeta och för sysselsättningen. En uppskattning av effekterna av regeringens viktigaste sysselsättningsfrämjande åtgärder åren 2015–2018 är 33 000–42 000 årsverken.²

1 Kärkkäinen och Tervola (2018): Den ekonomiska politikens inverkan på inkomstskillnader och sysselsättning 2015–2018 (på finska)

2 I undersökningen bedöms vilka effekter de ändringar som den sociala tryggheten och beskattningen varit föremål för 2015–2018 har på sysselsättningen och inkomstfördelningen. I undersökningen har beaktats indexnedskärningarna och indexfrysningarna i förmåner 2017 och 2018, lättnaderna i beskattningen av förvärsinkomster bl.a. genom en höjning av arbetsinkomstavrdraget, indexjusteringarna av inkomstskatteskalen, förkortningen av den maximala varaktigheten av det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa och sänkningen av avgifterna för småbarnspedagogik 2017 och 2018. Aktiveringsmodellen inom utkomstskyddet för arbetslösa har inte beaktats i beräkningarna.

3 Genomförande av landsspecifika rekommendationer samt politiska prioriteringar

3.1 Långsiktigt hållbara offentliga finanser

REKOMMENDATION 1: uppnå det medelfristiga budgetmålet 2019 med beaktande av avvikelser som tillåts temporärt med anledning av genomförandet av struktur-reformen; säkerställa att den förvaltningsreform som syftar till att åstadkomma mer kostnadseffektiva social- och hälsovårdstjänster och en jämlik tillgång till tjänsterna antas och genomförs.

De framsteg som gjorts beträffande rekommendationerna till Finland i fråga om det medelfristiga budgetmålet har behandlats i Finlands stabilitetsprogram.

Vårdreformen och landskapsreformen

I Finland har man berett en omfattande social- och hälsovårdsreform. För närvarande är det kommunerna (295 i Fastlandsfinland) som organiserar de offentliga social- och hälso-tjänsterna. År 2018 organiserade 78 kommuner primärvården och socialvården själva, medan de övriga 217 kommunerna organiserade dem i samarbete med andra kommunerna så att det fanns sammanlagt 59 samarbetsområden (samkommuner eller modeller med ansvarig kommun). Inom social- och hälsovårdsreformen var avsikten den att organiseringsansvaret för tjänsterna skulle övergå på de 18 nya landskapen, som skulle ha bättre förutsättningar att organisera tjänsterna.

Social- och hälsovårdsreformen behövs för att man ska kunna minska skillnaderna i välfärd och hälsa, göra tjänsterna mer jämlika och tillgängliga, förbättra kostnadsnyttoeffekten och hålla kostnaderna nere. Ett annat mål har varit att förbättra integrationen av social- och hälsovården samt av servicen på bas- och specialnivå, samt att säkerställa att klienterna får de tjänster de behöver smidigt och i rätt tid. Dessutom har man siktat på att utveckla e-tjänsterna och möjligheterna att samutnyttja klient- och patientuppgifter.

Förändringen bereddes aktivt i alla kommuner. Den nationella styrningen av landskapen simulerades hösten 2018 i styrningsförhandlingar mellan landskapen och social- och hälsovårdsministeriet. Samtidigt testade man indikatorer som beskriver läget för social- och hälsovården i de olika landskapen och som samlats in och utvecklats för att fungera som verktyg för kunskapsstyrningen. Arbetet med att utveckla mätarna och kunskapsstyrningen fortsätter vid social- och hälsovårdsministeriet.

I mars 2019 konstaterades det att reformen inte har några förutsättningar att framskrida i riksdagen under regeringsperioden för statsminister Sipiläs regering.

3.2 Arbetsmarknaden

REKOMMENDATION 2: förbättra incitamenten att ta emot arbete och säkerställa att arbetssökande och personer som står utanför arbetsmarknaden får tillräcklig och välintegrerad service.

Ökade incitament att ta emot arbete – utveckling av den jämkade arbetslöshetsförmånen

För att höja sysselsättningsgraden har systemet med utkomstskydd för arbetslösa utvecklats i syfte att sporra arbetslösa att ta emot deltidsanställningar eller kortvariga anställningar som alternativ till full arbetslöshet.

Då man granskat sammanjämkningen av förvärvsinkomster av en ovan avsedd partiell sysselsättning med en arbetslöshetsförmån, har den jämkade arbetslöshetsförmånen i Finland (dvs. mekanismen för hur förvärvsinkomster inverkar på beloppet av en arbetslöshetsförmån), betraktats som generös i internationell jämförelse.³ Den intjänandepri-⁴ncip som tillämpas vid sammanjämkningen av löneinkomster och arbetslöshetsförmån kunnat medföra fördröjningar i utbetalningen av arbetslöshetsförmånen. Fördröjningar i utbetalningen av arbetslöshetsförmånen är en faktor som bidrar till att göra partiellt arbete mindre lockande under arbetslöshetstiden.

³ Kyyrä, Matikka och Pesola 2018; Skyddsdelens i utkomstskyddet och arbete under arbetslöshetstiden. Publikationsserien för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 45/2018.

⁴ Lönen påverkar arbetslöshetsförmånen under den tid som lönen intjänades, dvs. då arbetstimmarna utfördes, oberoende av lönebetalningstidpunkten. Eftersom lönebetalningsdagen med stöd av bestämmelserna i arbets- och tjänstekollektivavtalen kan infalla t.ex. i slutet av den månad som följer efter den då arbetet utfördes, kan väntan på löneuppgifter medföra att utbetalningen av arbetslöshetsförmånen fördröjs.

Lagen om utkomstskydd för arbetslösa har ändrats så att inkomsten av partiellt arbete från och med den 1 april 2019 påverkar arbetslöshetsförmånen först då lönen betalas ut. Ändringen minskar fördröjningarna i utbetalningen av den jämkade arbetslöshetsförmånen. Dessutom jämnar den ut strömmen av inkomster över tiden. Den senare effekten baserar sig på att lönen minskar arbetslöshetsförmånen för den tid då förmånstagaren har disponerat över lönen. Ändringen gör också att inkomstregistret blir mer användbart vid betalningen av arbetslöshetsförmåner, vilket minskar den administrativa bördan i samband med lämnande av löneuppgifter både för den som ansöker om arbetslöshetsförmånen och för arbetsgivaren.

Arbetslösas möjlighet att studera utan att förlora arbetslöshetsförmånen

Lagen om utkomstskydd för arbetslösa ändrades i slutet av 2018 så att en arbetslös har rätt att få arbetslöshetsförmåner trots studier, om han eller hon har fyllt 25 år och studierna pågår högst sex månader. En ytterligare förutsättning är att studierna ger yrkesfärdigheter eller stöder företagsverksamhet. Den arbetslösa är under tiden för dessa studier skyldig att bl.a. söka och vara beredd att ta emot heltidsarbete.

Ändringen syftar till att stödja och underlätta arbetslösas möjligheter att genom studier förbättra sina förutsättningar för att få arbete eller att starta företagsverksamhet. Samtidigt stöder ändringen tillgången på kompetent arbetskraft och uppkomsten av ny företagsverksamhet. Ändringen främjar arbetslösas möjligheter att delta i synnerhet i sådana kortvariga studier som har karaktären av kompletterande utbildning.

Eftersom det rör sig om studier på frivillig basis går det inte att på ett tillförlitligt sätt förut säga hur många arbetslösa som kommer att utnyttja möjligheten att studera.

Sänkta avgifter för småbarnspedagogik och utveckling av den småbarnspedagogiska verksamheten

Genom en lagändring har klientavgifterna inom småbarnspedagogiken sänkts från och med januari 2018. De sänkta klientavgifterna ökar incitamenten att arbeta, förbättrar familjernas ekonomiska situation och gör det möjligt för flera barn att delta i småbarnspedagogik.

Avgifterna för familjer med små eller medelstora inkomster sänktes, och syskonrabatten för det andra barnet höjdes från 10 till 50 procent. Klientavgifterna sänktes med cirka 71 miljoner euro. I och med ändringen får uppskattningsvis 6 700 fler familjer rätt till avgiftsfri småbarnspedagogik. Inkomstgränserna höjs och avgiftsprocentenheterna förenhetligas. Avgifterna för en tvåbarnsfamilj med medelinkomster (bruttoinkomster sammanlagt 5 900 euro/mån.) sjunker med mer än 1 200 euro per år. Reformen bedöms leda till att cirka 4 200 personer får arbete före år 2021, när avgifternas effekter i form av flitfälla minskar.

Den nya lagen och den nya förordningen om småbarnspedagogik trädde i kraft den 1 september 2018. Reformen moderniserar bestämmelserna om småbarnspedagogik, ökar lagens styrande effekt och anger riktningen för utvecklandet av småbarnspedagogiken på längre sikt. De viktigaste reformerna gäller de anställda inom småbarnspedagogiken och utvecklingen av informationsproduktionen i fråga om den småbarnspedagogiska verksamheten. I den nya lagen om småbarnspedagogik har det gjorts flera förtydliganden som gör det lättare att främja barnens välbefinnande inom ramen för småbarnspedagogiken. Vid ordnandet av småbarnspedagogik betonas det att barnets bästa ska komma i främsta rummet.

I framtiden kommer de mångprofessionella teamen inom småbarnspedagogiken att bestå av lärare och socionomer inom småbarnspedagogik samt av barnskötare. Från ingången av 2030 kommer daghemmens personalstruktur att förändras så att större vikt läggs vid andelen högskoleutbildade anställda. Behörighetskraven höjs också i fråga om daghemsföreståndaren.

Främjande av sysselsättningen bland unga

Under statsminister Sipiläs regeringsperiod har undervisnings- och kulturministeriet haft samordningsansvaret för ungdomsgarantin, men garantin har verkställts i samarbete med arbets- och näringsministeriet och social- och hälsovårdsministeriet. Målet för ungdomsgarantin har varit att stödja ungas livskompetens, val av studievägar och sysselsättning.

Ungdomsgarantin verkställs i synnerhet genom nätverket av Navigator-serviceställen. För etableringen av nätverket har regeringen sedan 2018 reserverat en årlig finansiering på fem miljoner euro, och med dessa pengar har cirka 100 arbetstagare anställts. Vid ingången av 2019 omfattade nätverket 70 serviceställen. Nya Navigator-serviceställen kommer att öppnas 2019. År 2018 betjänade Navigator-nätverket 140 000 unga antingen genom individuella möten eller genom gruppmöten. Inom ramen för spetsprojektet för ungdomsgarantin har man dessutom förstärkt resurserna för det uppsökande ungdomsarbetet och utvecklat lågtröskeltjänster för att stödja de ungas livskontroll.

I syfte att stärka Navigator-serviceställenas vägledningskompetens i fråga om ungdomar som behöver starkare stöd beslutade regeringen att satsa ytterligare tre miljoner euro på att bygga upp en servicemodell för psykosocialt stöd i anslutning till Navigator-serviceställena.

För att stödja de ungas möjligheter att få arbete anvisade regeringen 15 miljoner euro för att öka andelen resultatbaserade köpta tjänster för unga. Målet är att genom upphandlingarna styra 10 000 unga till olika tjänster. Vid ingången av 2019 omfattades sammanlagt 5 600 unga av tjänsterna.

Effektivare arbets- och näringsstjänster

I regeringsprogrammet ingick en reform av arbetskraftsförvaltningen så att den främjar sysselsättningen och så att arbets- och näringsbyråerna får en tydligare uppgift som arbetsförmedlare. Dialogen och samarbetet mellan den offentliga arbetsförmedlingen och arbetsgivarföretagen ska stärkas.

Våren 2018 beslutade regeringen om ytterligare metoder med vilka en arbetssökande kan visa att han eller hon är aktivt sökande. Fokus har lagts på att arbets- och näringsstjänsterna ska vara tillgängliga. I arbets- och näringsbyråernas omkostnader har det år 2019 gjorts ett tillägg på 20,3 miljoner euro för periodiska intervjuer och för genomförandet av aktiveringsmodellen.

Som mötesplats för kunderna och serviceproducenterna inom arbetsförmedlingen bereds ett digitalt arbetsmarknadstorg, som är öppet för alla. Med hjälp av Arbetsmarknadstorget kan kunderna hitta många olika typer av information och både offentliga och privata tjänster. Avsikten är att Arbetsmarknadstorget ska införas etappvis fram till år 2020.

De lagförslag som avser en sammanslagning av arbetskrafts- och företags servicen till tillväxttjänster och som ingår i den landskapsreform som statsminister Sipiläs regering har drivit trädde inte i kraft under denna regeringsperiod.

Pilotprojekt för tillväxttjänster samt sysselsättningsprogrammet för tillväxtföretag

Våren 2019 inleds pilotförsök med nya servicemodeller för arbetskrafts- och företags service, och försöken pågår åtminstone till utgången av 2020. Syftet med pilotprojekten är att förbättra effektiviteten, genomslaget och kundorienteringen i tillväxttjänsterna genom att förnya service- och verksamhetsmodellerna (exempelvis kvalitets- och avtalsstyrningen) och pröva nya sätt att ordna och producera tjänster (resultatnriktning och innovationsfrämjande offentlig upphandling) i syfte att främja sysselsättningen av arbetssökande, finna nya lösningar på rekryteringsproblem samt stödja tillväxt och internationalisering i företag. Det bedöms att cirka 50 000 personkunder kommer att styras till pilotförsöken, men målgruppen omfattar också företagskunder.

Sysselsättningsprogrammet för tillväxtföretag (2016–2019) som ingick i regeringsprogrammet har genomförts som pilotprojekt inom spetsprojektet för arbetsförmedlingen. I programmet har man samlat de viktigaste tjänsterna och handlingsmodellerna för att sammanföra tillväxtföretag och yrkeskompetenta arbetslösa under perioden 2016–2019. Inom de flesta av pilotprojekten har man testat resultatbaserad upphandling av tjänster. Enligt bedömningar är de upphandlingsmodeller och arvodeskriterier som anknyter till köp av externa tjänster fortfarande till vissa delar bristfälliga. Projekten inom sysselsättningsprogrammet för tillväxtföretag anknyter också till tillväxtprogrammet för

mikroföretag och små och medelstora företag och rekryteringsprogrammet för högt utbildade personer med yrkeskompetens, till projektet för att finna högt utbildade personer med yrkeskompetens inom sektorerna automation, robotik och artificiell intelligens samt till arbetet med att tackla matchningsutmaningarna inom turistbranschen.

Bekämpning av långtidsarbetslöshet

Sysselsättningsprojektet Social Impact Bond

Ett resultatbaserat sysselsättningsprojekt som bygger på Social Impact Bond-modellen (SIB-modellen) kommer att startas med målet att förebygga och minska långtidsarbetslöshet. Projektet genomförs i enlighet med SIB-modellen för investeringar med samhällseffekt. Målet är att tjänsterna ska omfatta 3 000 arbetslösa runt om i Finland i regionerna för minst fem arbets- och näringsbyråer. Avsikten är att tjänsterna ska börja införas i de första regionerna i början av 2019. Resultaten av tjänsterna mäts årligen, och staten betalar ut arvoden på basis av resultaten, dvs. lönesummorna, under perioden 2020–2024, om målgruppens lönesumma överstiger nivån enligt den s.k. baslinjeprognoz som tagits fram för målgruppen.

Programmet för arbetsförmåga

Att höja sysselsättningsgraden i fråga om partiellt arbetsföra personer är en central åtgärd för att nå en tillräckligt hög sysselsättningsgrad och trygga tillgången på arbetskraft. Samtidigt får man in de partiellt arbetsföra i en positiv sysselsättningsutveckling. Arbete är också en av de viktigaste källorna till välbefinnande, eftersom det genom att stärka den sociala gemenskapen också stärker delaktigheten. En del människor har emellertid sådana problem som gäller arbetsförmågan som gör det särskilt svårt eller rentav omöjligt för dem att få arbete utan stödåtgärder. Genom att stödja arbetsförmågan hos dem som är i arbetslivet säkerställer man att de kan fortsätta i arbete, återgå till arbete och att de inte övergår till arbetslöshet. Det är meningen att programmet ska omfatta tre helheter: serviceprocessen och servicesystemet i fråga om de tjänster som gäller arbetsförmågan, Finlands modell för att öka delaktigheten i arbetslivet samt de partiellt arbetsföras försörjning och förmåner.

Kontinuerligt lärande

För att klara den stora utmaningen när det gäller kompetensutveckling krävs det att möjligheterna och förutsättningarna till lärande under arbetskarriären utvecklas inte bara på ett övergripande sätt inom hela utbildningssystemet utan också inom de olika politikområdena. Den reviderade lagstiftningen om yrkesutbildning trädde i kraft vid ingången av 2018 och stödprogrammet för verkställandet fortsatte. I den nya yrkesutbildningen betonas kompetens, kundorientering och livslångt lärande. Man tar sig på ett flexibelt sätt an

de individuella kompetensbehoven genom examina, delar av examina, utbildning som inte leder till examen och förberedande utbildning. Det införs en enhetlig process för personlig tillämpning för alla studerande, som går ut på att identifiera och erkänna det kunnande som en studerande tidigare har förvärvat samt planera vilken typ av kunnande den studerande behöver samt hur kunnande förvärvas i olika inlärningsmiljöer för att förvärva det kunnande som saknas.

I samband med reformen övergick den examensinriktade arbetskraftsutbildningen och en del av den arbetskraftsutbildning som inte leder till examen vid ingången av 2018 från arbetsförvaltningen till undervisningsförvaltningen. Arbets- och näringsförvaltningen samt närings-, trafik- och miljöcentralerna har emellertid i samarbete med undervisnings- och kulturministeriet kunnat inverka på utformningen av fältet av arrangörer av arbetskraftsutbildning som finansieras med statsandelar, inriktningen av statsandelsfinansieringen samt inriktningen av utbildningen enligt bransch i enlighet med arbetsmarknadens behov.

Under 2018 inleddes pilotförsök inom yrkeskompetens där målsättningen är att skapa en modell för att stödja branschbyte och avhjälpa problemen när det gäller tillgången på kompetent arbetskraft. I pilotförsöken utnyttjas delar av nuvarande yrkesexamina och mindre helheter och pilotförsöken genomförs som ett samarbete mellan läroanstalter och företag. En del av pilotförsöken var inriktade på arbetskraftsutbildning.

Ett av målen för visionen för högskoleutbildningen och forskningen år 2030 är att förbättra möjligheterna till kontinuerligt lärande i högskolorna. Detta mål stöds genom att både verksamhetsmodellen och utbudet utvecklas som ett samarbete mellan högskolor, intressentgrupper och undervisnings- och kulturministeriet.

Därtill har de olika förvaltningsområdena samarbetat när det gäller inriktning av den statsunderstödsfinansiering som anvisats för genomförande av fortbildning, kompletterande utbildning och examensinriktad fortbildning på högskolenivå. Det är möjligt för arbetsökande att delta i dessa utbildningsprogram i form av frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån.

En arbetsgrupp som tillsatts av undervisnings- och kulturministeriet har lagt fram ett förslag som gäller utvidgningen av referensramen för examina och övriga samlade kompetenser i Finland. Arbetsgruppens förslag har varit på remiss i januari-februari 2019. Utredningen av utvecklingsbehoven inom det livslånga lärandet och utvecklingen av verksamhetsmodeller för kontinuerligt lärande som förändringarna i arbetslivet förutsätter fortsätter i en arbetsgrupp som tillsatts av undervisnings- och kulturministeriet och vars mandatperiod pågår till slutet av 2019. Arbetsgruppen ska även lägga fram förslag till hur incitamenten för studier under arbetskarriären kan stärkas inom olika politikområden samt hur kompetensutvecklingen kan göras mer planmässig.

Arbets- och näringsförvaltningen ska fortsättningsvis svara för största delen av den yrkesinriktade arbetskraftsutbildning som inte leder till examen samt för integrationsutbildningen för invandrare. Utbudet av yrkesinriktad arbetskraftsutbildning som inte leder till examen inriktas så att det stöder företagets tillväxt och internationalisering samt en positiv strukturomvandling genom att det utvecklas utbildningsprogram för tillväxttjänster samt vidareutbildning och fortbildning. Särskilt har man lyckats öka användningen av gemensamt anskaffad utbildning som finansieras gemensamt av arbetsgivarna och arbets- och näringsförvaltningen samt utbildningsmodellerna FEC och KEKO.

Genom arbetskraftsutbildning har man också stött genomförandet av SILTA-avtalsmodellen. Integrationsutbildningen och utbildningen för andra invandrare har utvecklats så att utbildningsprogrammen omfattar mer yrkesinriktat innehåll än tidigare och man försöker hjälpa de studerande att hitta utbildningsprogram som är särskilt planerade för invandrare eller andra lämpliga yrkesutbildningsprogram. I syfte att förbättra inlärningsresultaten har introduktionsperioder för integrering av invandrare erbjudits på invandrarnas egna språk.

Integration av invandrare

Åtgärder som ska stödja sysselsättningen av invandrare

Under regeringsperioden för statsminister Sipiläs regering har ett flertal åtgärder vidtagits i syfte att påskynda integrationen och sysselsättningen av invandrare. Integrationsutbildningen har omarbetats så att den är betydligt mer arbetslivsorienterad och bättre beaktar olika kundsegment. Verkställandet av SIB-modellen för snabb sysselsättning av invandrare har fortsatt särskilt inom branscher där det förekommer flaskhalsar i tillgången på arbetskraft.

Statsminister Sipiläs regering främjade integrationen av tjänsterna genom att i december 2018 bevilja fem städer finansiering för kompetenscentrumverksamheten för invandrare, där arbets- och näringsförvaltningen, kommunerna och läroanstalterna flexibelt hänvisar kunder till rätt utbildning och till arbetsmarknaden.

Utnyttjandet av en övergångsarbetsmarknad i syfte att sysselsätta arbetslösa invandrare har effektiviserats. Arbets- och näringsbyråerna ökar från och med 2019 vägledningen av invandrare till tjänster nära arbetslivet, såsom lönesubvention och arbetsprövning, samt antalet arbetserbjudanden.

Som en del av åtgärdsprogrammet Talent Boost – Tillväxt genom internationella talanger främjas matchningen mellan internationella experter och företag samt startup-företagsamhet bland internationella experter. De största högskolestäder som deltar i programmet Talent Boost bereder samordnade servicemodeller, s.k. Talent Hubs, som ska stödja matchningen mellan internationella experter, företag och innovationsaktörer. Detta bidrar till att internationella experter sysselsätts i uppgifter som motsvarar deras kunnande.

I ett projekt för handledning av personer med flyktingbakgrund som inleddes 2018 utvecklas vägarna till utbildning och arbetsliv för arbets- och näringsbyråernas kunder med flyktingbakgrund. Inom projektet tillhandahålls kunderna utbildning på deras eget modersmål och därtill utreds det hur väl elektroniska verktyg fungerar i samband med handledningen. Vidare ordnas det utbildning för dem som arbetar med informations-, rådgivnings- och handledningsuppgifter i arbets- och näringsbyråer, kommuner och läroanstalter. Med hjälp av mer kvalitativ handledning blir övergångarna till arbetsliv och studier effektivare än tidigare för personer med flyktingbakgrund och även för andra invandrare.

Stöd för utbildning för invandrare

Invandrarna utgör en av yrkesutbildningens många målgrupper och utbildningen för invandrare har integrerats i systemet för yrkesutbildning. Invandrarna kan delta i examensutbildning, handledande utbildning, utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv samt annan yrkesutbildning efter behov. I och med den nya lagstiftningen om yrkesutbildning har kraven på språkkunskaper slopats i antagningsgrunderna för yrkesutbildning, så att dessa krav inte ska utgöra ett hinder för utbildning och öka risken för att invandrarna blir utanför arbetslivet. Som en del av examensutbildningen kan det ordnas studier som stöder studiefärdigheterna. Syftet med dessa studier är att den studerande ska förvärva sådant kunnande som baserar sig på de individuella behoven och som ger honom eller henne förutsättningar att delta i examensutbildning och visa sitt kunnande genom yrkesprov eller på något annat sätt. Syftet med studier som stöder studiefärdigheterna är att stärka de språkliga, matematiska eller datatekniska kunskaperna eller kunskaperna i studieteknik.

En ny bildningsuppgift har fastställts för läroanstaltsformerna inom det fria bildningsarbetet, dvs. medborgarinstituten, folkhögskolorna, sommaruniversiteten och studiecen-tralerna, från och med den 1 januari 2018. Genom reformen blir det bl.a. möjligt att ordna utbildning i läs- och skrivkunnighet för andra målgrupper än dem som behöver grundläggande utbildning. Inom det fria bildningsarbetet är det möjligt att kombinera språkutbildning och integrationsteman med praktiskt orienterad undervisning. Den nya bildningsuppgiften tjänar också hemmaföräldrarnas läs- och skrivkunnighet och andra språkutbildningsbehov.

På grund av det snabbt ökande antalet asylsökande år 2015 tillsatte undervisnings- och kulturministeriet arbetsgrupper som skulle bereda åtgärder inom förvaltningsområdet i anslutning till asylläget.⁵ Åtgärdsförslagen har bl.a. samband med frågor om tillgången till lärare och om lärarnas kompetens och behörighet, deltagandet i småbarnspedagogik samt utmaningar när det gäller kunskaperna och undervisningen i finska. Det föreslås bl.a. att man ska överväga en förlängning av läroplikten för dem som inte lyckas avlägga lärokurserna inom den grundläggande utbildningen inom utsatt tid. Annat som ska utredas är också orsakerna till de betydligt svagare inlärningsresultaten bland invandrare.

Den grundläggande utbildningen för vuxna reviderades 2018. Färdigheterna hos personer som passerat läropliktsåldern stärks genom en ny och enhetlig grundläggande utbildning, där en timfördelning har fastställts för inledningsskedet av den grundläggande utbildningen och för det nya läskunnighetsskede som ingår i denna särskilt med tanke på invandrarnas behov. I slutskedet stärks kunnandet i de inhemska språken.

Yrkeshögskolor har sedan 2010 ordnat handledande utbildning i syfte att utveckla högskolefärdigheterna och kunskaperna i finska hos studerande med invandrarbakgrund. Verksamheten med högskolor med ansvar för invandrarfrågor (Supporting Immigrants in Higher Education in Finland) har pågått vid yrkeshögskolan Metropolia och Jyväskylä universitet sedan 2016 samt vid Helsingfors och Åbo universitet, Karelia yrkeshögskola och Uleåborgs yrkeshögskola sedan 2017. Högskolorna med ansvar för invandrarfrågor har i uppgift att identifiera det kunnande som högskoleutbildade invandrare har och hjälpa dem att hitta lämpliga studier. Åren 2016-2017 betjänade högskolorna med ansvar för invandrarfrågor cirka 2 000 kunder.

3.3 Hushållens skuldsättning

REKOMMENDATION 3. Intensifiera övervakningen av hushållens skuldsättning, bl.a. genom att inrätta ett kreditregistersystem

Hushållens skulder i förhållande till de disponibla årsinkomsterna har stigit till en rekordhög nivå i Finland (127,8 % vid utgången av 2018) och ligger över genomsnittet inom EU, men Finlands siffror var fortfarande klart lägre jämfört med de övriga nordiska länderna år 2017 (Sverige 163 %, Norge 198 % och Danmark 240 %). Största delen av skulderna – över 70 procent – har samband med boendet. De utestående bolånen har ökat i rätt jämn takt

⁵ Utbildningsvägar och integrering av invandrare – smärtpunkter och åtgärdsförslag (Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2016:1); Utbildningsvägar och integrering av invandrare. Smärtpunkter och åtgärdsförslag II (Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2017:5).

med ungefär 2 procent per år de senaste åren, men särskilt bostadsaktiebolagslånen och konsumtionskrediterna har bidragit till att hushållens skuldsättning ökat under 2010-talet. Tillväxttakten för bostadsaktiebolagslånen har legat kring 10 procent under de senaste två åren och åren 2010–2015 var tillväxttakten ännu snabbare. De konsumtionskrediter som bankerna beviljat har redan under flera års tid ökat betydligt snabbare än bolånen, med cirka 5 procent per år.

Största delen av hushållens konsumtionskrediter beviljas fortfarande av traditionella banker. Andelen finansieringskällor utanför bankerna har emellertid ökat i och med digitaliseringen, och det har kommit nya aktörer till marknaden som aktivt bjuder ut framför allt konsumtionskrediter med hög ränta och utan krav på säkerhet till hushållen. I takt med att hushållen har blivit mera skuldsatta har också antalet olika betalningsanmärkningar ökat avsevärt.

Med hjälp av en makrotillsynspolitik har man strävat efter att bromsa bankernas kreditgivning och därigenom den privata skuldsättningsutvecklingen. Finansinspektionens direktion har under de senaste åren gradvis tagit i bruk makrotillsynsverktyg. I juli 2016 fastställdes en maximal belåningsgrad för bostäder, ett s.k. lånetak. Enligt lånetaket får en bostadskredit som banken beviljar inte överstiga 90 procent av beloppet på de säkerheter som ställts för lånet. För dem som köper sin första bostad är gränsen 95 procent. Finansinspektionens direktion sänkte den maximala belåningsgraden för bostäder till 85 procent genom sitt beslut den 19 mars 2018. I fråga om sådana banker som tillämpar interna beräkningsmodeller fastställdes en nedre gräns på 15 procent för den genomsnittliga riskvikten för bolån från början av år 2018. För de fyra största systemiskt sett betydande bankerna fastställdes tilläggs kapitalbuffertar enligt Basel-kommittén från och med den 1 juli 2018.

Regeringen har också kompletterat lagstiftningen om makrotillsynsverktyg. Från början av år 2018 kompletterades makrotillsynsverktygen med s.k. systemriskbuffertar. Med detta verktyg strävar man efter att täcka sådana risker som på grund av banksystemets struktur kan orsakas hela finansieringssystemet och samhällsekonominns stabilitet. Finansinspektionens direktion avgör huruvida bufferten ska tillämpas. I enlighet med regeringsprogrammet har rätten till ränteavdrag för bolån i beskattningen under de senaste åren minskats gradvis. År 2018 var bolåneräntorna avdragsgilla till 35 procent, och i år är de avdragsgilla endast till 25 procent.

Tills vidare är det svårt att bedöma i vilken mån de ovan nämnda politiska åtgärderna hittills har bromsat hushållens skuldsättningsgrad. Bakom utvecklingen ligger dock de senaste årens synnerligen låga räntenivå, som utgjort ett starkt incitament till skuldsättning för hushållen.

De finländska hushållens skuldsättning visar upp nya drag, som är svåra att ingripa i med de nuvarande makrotillsynsverktygen. Av denna anledning har finansministeriet tillsatt en arbetsgrupp som har i uppdrag att dryfta nya verktyg och medel för att tygla hushållens skuldsättning, om detta anses vara nödvändigt. Arbetsgruppen ska lämna en rapport om sitt arbete sommaren 2019.

Ett register över kreditupplysningar och hushållens skuldsättning

Den registrering av negativa kreditupplysningar, med andra ord av betalningsanmärkningar, som bygger på den gällande kreditupplysningslagen från 2007 bidrar fortfarande till att dämpa hushållens skuldsättning och som riskhanteringsinstrument. År 2018 utarbetades en utredning om förutsättningarna för att inrätta ett system för s.k. positiva kreditupplysningar. I utredningen föreslås det att det inrättas ett register över positiva kreditupplysningar i anslutning till Skatteförvaltningens Inkomstregisterenhet, som inledde sin verksamhet 2019. Registret ska alltså dels innehålla upplysningar om krediter som beviljats konsumenter, dels creditsökandenas inkomstuppgifter. Efter utvärderingen av de yttranden som inkom ska riktlinjer för den fortsatta beredningen utformas.

Registret kan bidra till att minska risken för hushållens överskuldsättning, eftersom kreditgivarna med hot om sanktioner ska kontrollera creditsökandenas uppgifter i registret, men också själv lämna ut uppgifter om sina beviljade krediter. Det ska dessutom erbjuda en övergripande och tillförlitlig helhetsbild av hushållens skuldsättning och skuldhantering som är så aktuell som möjligt, samtidigt som den visar fördelningen av förmögenhet och inkomster, till stöd för makrotillsynspolitik.

Andra åtgärder för att förhindra hushållens överskuldsättning

Från statens sida har man ingripit i hushållens överskuldsättning genom lagstiftningsåtgärder, ökade myndighetsresurser och andra metoder. Den nuvarande lagen om skuldsanering har varit i kraft i över 25 år. Under denna tid har över 130 000 ansökningar om skuldsanering lämnats in till tingsrätterna. Tillgången till gratis ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning har förbättrats genom att servicen har omorganiserats så att rättshjälpsbyråerna sköter rådgivningen från och med 2019. Genom ökade myndighetsresurser utvecklas den ekonomiska rådgivningen med målet att förhindra överskuldsättning. Genom lagstiftningsåtgärder har bl.a. villkoren för snabbblån skärpts och bestämmelserna om utmätning ändrats så att mottagande av arbete uppmuntras. Som frivillig skuldsaneringsmetod för att underlätta överskuldsattas situation finns möjligheten att söka skuldsaneringslån hos Garantistiftelsen eller anhålla om sociala krediter, som en del kommuner erbjuder sina invånare.

3.4 Investeringar och Finlands investeringsstrategi

En verksamhetsmiljö som stöder företagens tillväxt

En politik som befrämjar den allmänna ekonomiska miljön gynnar investeringar. Ett gott investeringsklimat lockar såväl utländska som inhemska investerare. Det väsentliga är att såväl varu-, arbets- som finansmarknaden fungerar väl. Därtill måste uppmärksamhet fästas vid undanröjandet av olika investeringshinder. När det gäller de offentliga investeringarna är sådana investeringar i infrastruktur viktiga som stärker den ekonomiska tillväxtpotentialen på lång sikt. Kontinuiteten och förutsägbarheten inom politiken är också viktigt med tanke på investeringar.

Om konkurrensen på produktmarknaden fungerar investerar också företagen, vilket samtidigt främjar en ökad produktivitet. Konkurrenslagstiftningen och en effektiv tillämpning av den garanterar att företagen bedriver verksamhet på jämlika villkor. Förtroendet för att man i Finland ingriper i otillåtna konkurrensbegränsningar, såsom karteller och missbruk av en ledande ställning på marknaden, lockar företag att investera och till att etablera sig i vårt land. Också en lagstiftning som skapar möjligheter bidrar till ett gynnsamt klimat för investeringar. En utveckling av den inre marknadens funktion på EU-nivå skapar en hemmamarknad som omfattar hela Europa för företag verksamma i Finland och stöder på så sätt ett gott investeringsklimat.

Det är också gynnsamt för investeringar om det inte finns lagstiftningsmässiga eller andra hinder för ett inträde på marknaden. Under den föregående regeringsperioden har ett flertal lagstiftningsändringar gjorts för att förbättra konkurrensen och ge tillträde till marknaden i olika branscher. Sådana är t.ex. fria öppettider inom handeln, lagen om transport-service (med bl.a. en lindrigare taxireglering), en ökad konkurrens inom persontågtrafiken, förbättringar i regleringen av markanvändning och planläggning, öppnandet av naturgasmarknaden för konkurrens, vissa lättnader i alkohollagstiftningen och lagen om inkvartierungs- och förplägnadsverksamhet, öppnandet av marknaden för sotartjänster och förbättrad ställning för små och medelstora företag i upphandlingslagstiftningen.

Tillgången till privat finansiering

Den finansiella marknaden i Finland fungerar exceptionellt väl, även om det finns vissa flaskhalsar när det gäller att få tillgång till finansiering för tillväxtföretag och internationalisering. Även om dessa flaskhalsar i princip gäller endast en del av företagen, är det viktigt att finna lösningar på problemen. I synnerhet när det gäller finansieringen i venture-fasen har en marknadsbrist noterats, och Business Finland Venture Capital och Finlands Industriinvestering Ab försöker avhjälpa den genom att placera i kapitalfonder som investerar i företag i tidig fas. För att främja investeringar från företagsänglar har Business Finland Venture Capital och EIF grundat en saminvesteringsfond. I fortsättningen vore det viktigt att

försöka undanröja identifierade hinder för placering av privat kapital i kapitalplaceringsfonder (fonder och allmännyttiga samfund) för att den offentliga finansieringen ska kunna minska på ett kontrollerat sätt i takt med marknadsutvecklingen.

Finnvera beviljar lån och garantier till särskilt sådana företag som inleder sin verksamhet och tillväxtorienterade och internationellt inriktade företag som behöver fördela sina risker. Finnveras system för exportfinansiering erbjuder garantier och exportkrediter för finansiering av stora exportaffärer där bankernas roll har minskat på grund av finansmarknadskrisen och bankregleringen. Finnvera erbjuder också exportfinansieringsinstrument och rådgivning för små och medelstora företag. Genom EU:s garantiprogram styrs under de närmaste åren krediter för hundratals miljoner euro till små och medelstora företag via de förmedlande bankerna (Initiativprogrammet för små och medelstora företag, garantiprogrammet InnovFin).

Arbetsmarknadens funktionalitet

När företagen fattar investeringsbeslut är det också viktigt att arbetsmarknaden fungerar och att det finns tillgång på kompetent arbetskraft. Befolkningens utbildningsnivå är hög i Finland och möjligheterna att delta i utbildning också under karriären i arbetslivet är relativt goda. På grund av att de ekonomiska strukturerna och arbetsmarknaden befinner sig i ständig förändring strävar man efter att vidareutveckla dem så att de blir mer flexibla och bättre främjar nya former av kunnande. Möjligheterna för arbetslösa att delta i utbildning medan de lyfter arbetslöshetsförmån har förbättrats. Dessutom ökar de reformer som redan genomförts på arbetsmarknaden, såsom den förkortade tiden för det inkomstrelaterade utkomstskyddet, aktiviteten bland de arbetssökande. Bland utmaningarna finns emellertid de minskade arbetskraftsreserverna och den försämrade tillgången på arbetskraft i vissa yrkeskategorier när efterfrågan ökar.

Främjande av investeringar i forskning och utveckling

En del av investeringsstrategin är att främja investeringar i forskning och utveckling (FoU-investeringar). Dessa investeringar är till en del offentliga, men en forsknings- och innovationspolitik som bedrivs på rätt sätt främjar också privata FoU-investeringar. EU:s allmänna mål om en FoU-intensitet på tre procent kan ännu uppnås före 2020, men den nationella målnivån enligt Europa 2020-strategin, som godkändes 2011, (4 % av BNP) är svår att uppnå. Inom forsknings- och innovationspolitiken strävar man efter att förbättra forsknings- och utvecklingsverksamhetens kvalitet och genomslag, förnya den offentliga forskningen i strukturellt och funktionellt avseende, skapa globalt framgångsrika innovationer samt diversifiera näringsstrukturen. Med hjälp av investeringar och forsknings-, utvecklings- och innovationsprojekt är det också möjligt att finna nya innovativa lösningar bl.a. för utveckling av bioekonomin, främjande av den cirkulära ekonomin och för ett koldioxidsnålt samhälle samt för bekämpning av och anpassning till klimatförändringen.

Av statsminister Juha Sipiläs regerings spetsprojekt var 10 kopplade till forsknings- och utvecklingspolitiken. Det viktigaste var spetsprojektet för ökat samarbete mellan högskolor och näringsliv för att främja innovationer och kommersialisering av dem. Vid sidan om detta strävade man efter att skapa internationellt konkurrenskraftiga kompetenskluster och ekosystem och att stödja forskningsinfrastrukturer och utvecklingsmiljöer inom cleantech, bioekonomi och andra prioriterade områden som angavs i regeringsprogrammet.

Den internationella investeringsmiljön

Direkta investeringar av utländska investerare är en viktig del av Finlands ekonomiska tillväxt och utvecklingen inom näringslivet. Utländska investerare erbjuder en kontaktyta mellan den beredskap inom forsknings- och utveckling som finns i Finland och det forsknings- och utvecklingsarbete som multinationella företag verksamma i vårt land bedriver utanför vårt lands gränser. Detta främjar möjligheterna för finländska företag att integreras i globala värdekedjor och innovationsnätverk och att få tillgång till utländskt kunnande och kapital. Direkta utländska investeringar hämtar in ny teknologi och ökar konkurrensen och arbetsplatser med hög produktivitet.

Den 1 januari 2018 sammanslogs Tekes och Finpro i organisationen Business Finland. Reformen fyller bl.a. det behov som framgick av OECD:s bedömning och gällde att främja innovationsomgivningens internationalisering och förbättra företagets konkurrenskraft och export med hjälp av kompetens och innovationer av världsklass. Business Finland förfogar också under perioden 2018–2019 över 60 miljoner euro för kapitallån till tillväxtmotorernas ekosystem. Tillväxtmotorerna är de samlingsnätverk som siktar på affärsverksamhet med en omsättning på mer än en miljard euro. Nätverken drivs inom ramen för en företagsledd partnerskapsmodell som omfattar näringslivet, FoU-organisationer och offentliga aktörer.

Utvecklandet av Team Finland-nätverket och servicemodellerna inom nätverket fortsätter i syfte att främja exporten, internationalisera sektorn för små och medelstora företag och locka utländska investeringar till Finland. Tack vare samarbetet mellan Utrikesministeriet, Business Finland, undervisnings- och kulturministeriet och jord- och skogsbruksministeriet har Finlands nationella nätverk utomlands småningom utökats inom ramen för de resurserna som anvisats för ändamålet. Finländsk sakkunskap ges större synlighet bl.a. genom nätverket Team Finland Knowledge. Inom ramen för nätverket kommer högskole- och forskningssakkunniga att sändas ut i världen.

Investeringar i trafikinfrastruktur

Statens investeringar i trafikinfrastruktur och underhållet av den har under de senaste åren legat på en relativt låg nivå, men finansieringen av underhåll har däremot ökat i betydande utsträckning. Lagstiftningen om trafik- och transportsystemet, som reformerades 2018, innebär att en riksomfattande trafiksystemplan i fortsättningen ska utarbetas i parlamentarisk ordning för 12 år i sänder. Den riksomfattande trafiksystemplanen innehåller riktlinjer om bl.a. underhållet och utvecklingen av trafikinfrastrukturen under de kommande 12 åren. Utöver de åtgärder som ska vidtas innehåller planen också ett statligt finansieringsprogram. Ett mer långsiktigt utvecklande av trafiksystemet jämfört med nuläget förutsätter att kostnaderna för och verkningarna och finansieringen av den riksomfattande trafiksystemplanen har utretts och beaktats i planeringen och beslutsfattandet. Den första riksomfattande trafiksystemplanen för 2020–2031 kommer att utarbetas under nästa regeringsperiod så att beslut om den kan fattas på våren 2020. Statsrådets redogörelse för beredningen av den riksomfattande trafiksystemplanen lämnades till riksdagen i januari 2019. Utvecklande av kollektivtrafiktjänster möjliggör effektivare passagerartrafik och därigenom minskade utsläpp, vilket ger bättre förutsättningar för bekämpning av klimatförändringen.

Utöver den riksomfattande trafiksystemplanen har man utrett möjligheterna att utnyttja finansiering som står utanför statsbudgeten för projekt som gäller utveckling av trafikinfrastrukturen. Bakgrunden till detta är de mer omfattande ekonomiska och samhälleliga effekterna av projekten man identifierat. På grund av de omfattande ekonomiska effekterna kan det vara befogat att genomföra fler projekt än tidigare och i snabbare takt. Man kan t.ex. använda sig av projektspecifika bolag för att möjliggöra fler projekt än hittills på en gång och för att effektivisera och snabba upp genomförandet av projekten.

4 Framsteg på vägen mot de nationella målen enligt Europa 2020-strategin

Tabell 1 redogör för alla mål enligt Europa 2020 -strategin, Finlands situation år 2017 och det strategiska målet för år 2020. Varje mål går igenom separat i underkapitlen nedan.

Tabell 1. EU:s målsättningar och de nationella målen enligt Europa 2020-strategin

	EU:s allmänna mål	Finland år 2017	Finland år 2020
Sysselsättningsgrad (20–64-åringar)	75 %	74,2%	78 %
FoU-utgifter/BNP	3 %	2,76 %	målnivå 4 %
Klimat:			
Växthusgasutsläpp			
(utanför utsläppshandeln)	-10 % av nivån 2005	30,1 ¹⁾	28,5 milj. ton CO ₂ -ekvivalenter
- andel förnybar energi	20 %	41%	38 %
- energieffektivitet (slutförbrukning)	-20 %	306 TWh	310 TWh
Utbildning:			
- befolkning i åldern 30–34 år som har högre utbildning	40 %	44,6%	42 %
- unga som hoppat av utbildningen i förtid	10 %	8,2%	8 %
Människor som lever eller riskerar att leva i fattigdom eller utanförskap	20 miljoner färre	894 000	770 000

¹⁾ Finlands mål för år 2017 när det gäller den sektor som står utanför utsläppshandeln är 30,2 miljoner t CO₂-ekvivalenter. År 2017 var utsläppen för denna sektor < 0,1 miljoner t CO₂-ekvivalenter lägre än målet. Källa: Beslut (2013/162/EU; 2013/634/EU; EU/2017/1471); Statistikcentralen 2018 (preliminära uppgifter för 2017).

4.1 Sysselsättningsmålet

Finlands sysselsättningsmål på EU-nivå är 78 % i åldersgruppen 20–64 år. Under de senaste åren har sysselsättningen ökat kraftigt. 2018 steg sysselsättningsgraden bland 20–64-åringar till 76,1 % (män 77,7 % och kvinnor 74,5 %), när den 2017 var 74,2 %.

Arbetslösheten har minskat ytterligare i Finland och sysselsättningsgraden har ökat. Enligt Statistikcentralens arbetskraftsundersökning var i genomsnitt 7,4 % av alla 15–74-åringar arbetslösa år 2018, medan motsvarande siffra år 2017 var 8,6 %. År 2018 var sysselsättningsgraden bland alla 15–64-åringar 71,7 %, medan motsvarande siffra år 2017 var 69,6 %.

Den goda ekonomiska tillväxten har bidragit till uppfyllelsen av sysselsättningsmålet. Sysselsättningen ökar inom alla huvudsektorer. Sysselsättningen ökar inom byggsektorn och industrin. I synnerhet inom byggsektorn kan tillgången på arbetskraft begränsa tillväxten i fortsättningen. När det gäller industriproduktionen håller den förbättrade produktiviteten sysselsättningstillväxten på måttlig nivå, men via insatsförbrukningen leder den till en bättre sysselsättning också inom servicesektorn. Inom servicesektorn ökar sysselsättningen i någon mån.

Arbetslöshetsstrukturen har förbättrats. Andelen långtidsarbetslösa och s.k. svårssyssel-satta personer har minskat klart, men matchningsproblemet på arbetsmarknaden, tillgången på arbetskraft och arbetsmarknadens funktion har försvagats ytterligare och har inom vissa sektorer redan blivit en faktor som bromsar den ekonomiska tillväxten. I kapitel 3 beskrivs de åtgärder som regeringen har vidtagit för att förbättra sysselsättningen.

Med de reformer som beskrivs i kapitel 3.2 och som gäller bl.a. arbetslöshetsvillkor och åtgärder för att främja arbetsförmågan vill man förbättra sysselsättningsgraden och möjligheterna att uppnå det nationella målet.

4.2. Forsknings- och utvecklingsmålet

Inom forsknings- och innovationspolitiken strävar man efter att förbättra forsknings- och utvecklingsverksamhetens (FoU-verksamhetens) kvalitet och genomslag, förnya den offentliga forskningens strukturer och funktioner, skapa globalt framgångsrika innovationer samt diversifiera näringsstrukturen. På detta sätt höjs produktiviteten, antalet arbetsplatser som ger högt mervärde ökar och den internationella konkurrenskraften och medborgarnas välbefinnande stärks.

Enligt Statistikcentralen var FoU-verksamhetens andel av BNP (FoU-intensiteten) i Finland 2,76 % år 2017 och uppskattningsvis 2,70 % år 2018. Intensiteten för statens forskningsfinansiering var uppskattningsvis 0,80 % år 2018 och minskade således något jämfört med året innan, trots ökade forskningsanslag. EU:s allmänna mål om en FoU-intensitet på tre procent kan ännu uppnås före 2020, men den nationella målnivå enligt Europa 2020-strategin som godkändes 2011 (4 % av BNP) kommer inte att uppnås.

I 2019 års budget beslutades det om nya, bestående satsningar på FoU-verksamheten till ett belopp av 112 miljoner euro. Fullmakterna för Finlands Akademi höjdes med 25 miljoner euro i syfte att stödja unga forskare och förbättra kvaliteten och öka förnyelsen inom FoU-verksamheten. Likaså höjdes fullmakterna för Business Finland, med 69 miljoner euro. För yrkeshögskolornas forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet (FUI-verksamhet) anvisades det 5 miljoner euro. Ytterligare finansiering för FUI-verksamhet anvisades dessutom till Teknologiska forskningscentralen VTT (7 miljoner euro) och till universitetssjukhusen (6 miljoner euro).

Forsknings- och innovationsrådets vision fastställer på en allmän nivå utvecklingslinjerna inom forsknings- och innovationspolitiken. Visionens fyra huvudteman är säkerställande av en kunskapsgrund, strategiska val som främjar reformer, utveckling av kompetensplattformar och tillväxtekosystem samt internationalisering som en förutsättning för kvalitet och genomslag. Målet är att Finland senast 2030 ska vara världens mest attraktiva försöks- och innovationsmiljö. Intensitetsmålet för FoU-verksamheten är fyra procent år 2030. Spetsprojekten inom regeringens forsknings- och innovationspolitik samt åtgärderna för att främja FoU-investeringar behandlas mer ingående i kapitel 3.4.

Finlands Akademis s.k. flaggskeppsprogram har som mål att sammanföra aktörer med hög kompetens så att det bildas internationellt konkurrenskraftiga forskningskluster som också bidrar till att stärka FoU-verksamhetens samhälleliga genomslag. Flaggskeppsprogrammet omfattar sex kompetenscentrum.

Visionen för högskoleutbildningen och forskningen 2030, som undervisnings- och kulturministeriet har utarbetat tillsammans med högskolesamfundet och intressentgrupperna, fastställer ett måltillstånd för högskoleutbildningen och forskningen och klarlägger förutsättningarna att utveckla dem. Målet är att Finlands högskolesystem även i fortsättningen ska vara internationellt sett högklassigt och resultatrikt.

Öppen tillgång till och fritt utnyttjande av offentliga informationsresurser och av forskningsmaterial, forskningsmetoder och forskningsresultat främjas. Regeringen fortsätter att genomföra utvecklingsprogrammet för databaserad forskning (2017–2021) och anvisar resurser för att höja forskningsinfrastrukturen på området till en internationell nivå. Finlands nationella

åtgärder för att genomföra det europeiska forskningsområdet har även främjats genom en halvtidsöversyn av den nationella strategin och vägvisaren för forskningsinfrastrukturer.

I syfte att öka volymen för hållbar och innovativ offentlig upphandling inrättades 2018 det nätverksbaserade kompetenscentrumet KEINO. Målet är att förbättra den offentliga upphandlingens och de offentliga tjänsternas genomslag och kvalitet på ett sätt som särskilt främjar hållbar utveckling och cirkulär ekonomi. Man vill också skapa marknader för nya produkter.

Tillväxtstrategin och färdplanen för forskning och innovation inom hälsoindustrin har genomförts (2016–2018) som ett samarbete mellan flera olika förvaltningsområden och privata och offentliga aktörer samt som ett slags pilotförsök för en systemisk utveckling av statsförvaltningen. I syfte att påskynda tillväxten inom hälsoindustrin inleds i fortsättningen nya åtgärder inom särskilt fastställda prioriteringsområden.

Finlands Genomcentrum avses inleda sin verksamhet 2019. Inom social- och hälsovårdssministeriets förvaltningsområde har man som mål att genomcentrumet, det nationella cancercentrumet, det nationella neurocentrumet och det andelslag som sammanför biobankerna ska ha etablerat sin verksamhet och finansiering 2020. Med hjälp av dessa organ stöds tillväxten inom hälsoindustrin samtidigt som den nationella FoU- och innovationsverksamheten stärks.

4.3 Klimat- och energimålet

Målet med EU:s energi- och klimatpaket, som sträcker sig fram till år 2020, är att minska EU:s och dess medlemsstaters utsläpp med sammanlagt 20 % fram till år 2020 jämfört med nivån för basåret 1990. Målet verkställs genom utsläppshandelsdirektivet och ansvarsfördelningsbeslutet, som gäller de sektorer som inte omfattas av utsläppshandeln. Utsläppshandelssystemet säkerställer att utsläppshandelssektorn uppnår de utsläppsminskningensmål för växthusgaser som EU fastställt för den, dvs. -21 % fram till år 2020 jämfört med 2005 års nivå. Medlemsstaterna ansvarar för minskningen av utsläppen från de sektorer som inte omfattas av utsläppshandeln. Finland har åtagit sig att minska dessa utsläpp med 16 % fram till år 2020 jämfört med år 2005.

Finland har alltsedan år 2004 i huvudsak uppvisat en sjunkande trend i fråga om växthusgasutsläpp. Enligt Statistikcentralens preliminära uppgifter (11.12.2018) motsvarar de totala utsläppen av växthusgaser år 2017 55,5 miljoner ton koldioxid (CO₂-ekv.), vilket är 15,8 miljoner ton mindre än under jämförelseåret 1990. Från 2016 till 2017 minskade utsläppen således med närmare 5 procent. Det som mest bidrog till utsläppsminskningen var den

minskade förbrukningen av fossila bränslen och den ökade andelen biobränslen i trafiken. Utsläppen utanför utsläppshandeln (bl.a. användningen av bränsle för uppvärmning av byggnader, transporterna exkl. flygtrafiken och den internationella sjöfarten, jordbruket, avfallshandlingen och användning av F-gaser) minskade med två procent jämfört med 2016, och motsvarade därmed eller underskred rentav i någon mån EU:s utsläppskvot. Utsläppen minskade inom alla sektorer. De totala utsläppen inom energisektorn minskade med 5 procent. De främsta orsakerna till utsläppsminskningen var den minskade förbrukningen av stenkol, naturgas och torv och den ökade andelen biobränslen i trafiken. Utsläppen från industriella processer och produkter minskade med 3 procent, utsläppen från jordbruket med en procent och utsläppen från avfallssektorn med 5 procent från 2016 till 2017. Utsläppen från avfallssektorn minskade med cirka 5 % och utsläppen från industriella processer och produkter med cirka 3 %, och också inom jordbruket minskade utsläppen med cirka 1 %. Utsläppen från energisektorn utanför utsläppshandeln minskade med cirka 2 %. En betydande del av utsläppen från energisektorn utanför utsläppshandeln kommer från trafiken, där utsläppen minskade med närmare 5 %.

EU har fastställt ett mål för klimat- och energipolitiken som innebär att växthusgasutsläppen ska minska med minst 40 % fram till 2030 jämfört med 1990 års nivå. Inom utsläppshandelssektorn är målet en minskning på 43 % och inom den s.k. ansvarsfördelningssektorn 30 % jämfört med 2005 års nivå. Enligt den förordning om ansvarsfördelningen som trädde i kraft våren 2018 är utsläppsminskningmålet för Finlands del 39 % fram till 2030 jämfört med 2005 års nivå.

När det gäller förnybar energi har EU satt upp ett mål på 38 % för Finlands del fram till 2020. År 2017 var andelen förnybar energi av den slutliga förbrukningen 41 %. EU har ålagt transportsektorn en skyldighet att uppnå en andel på 10 % förnybar energi (inklusive s.k. dubbelräkning), men Finland har på nationell nivå beslutat om ett högre mål på 20 procent för 2020. Skyldigheten för drivmedelsförsäljare att distribuera biobränsle säkerställer att detta mål uppnås. År 2017 var andelen förnybar energi inom transportsektorn 18,8 %.

I programmet för statsminister Sipiläs regering angavs som mål att andelen förnybar energi ska överstiga 50 procent av den slutliga förbrukningen, att självförsörjningsgraden ska överstiga 55 procent, att användningen av kol slopas i energiproduktionen, att den inhemska användningen av importerad olja halveras och att andelen förnybara drivmedel inom transporter höjs till 40 procent före 2030. Ett annat mål som sattes upp för regeringsperioden är att Finland ska uppnå klimatmålen för år 2020 redan under regeringsperioden och att beskattningen ska främja utsläppsnåla energikällor.

I enlighet med kraven i energieffektivitetsdirektivet (EED) har regeringen satt som mål att hejda ökningen av den slutliga energiförbrukningen genom att förbättra energieffektiviteten så att (den indikativa) förbrukningen år 2020 är högst 310 TWh (26,7 Mtoe). För att

genomföra energieffektivitetsdirektivet har man utarbetat en energieffektivitetslag. Det har också tagits fram en långsiktig strategi för att förbättra byggnaders energieffektivitet och en energisparplan för den statliga centralförvaltningens byggnader. En central del av Finlands energieffektivitetsarbete är energieffektivitetsavtalen mellan staten och de olika sektorerna (industrin, servicebranscherna, kommunerna osv.). Den första avtalsperioden var 2008–2016 och i slutet av år 2016 slöts nya avtal för perioden 2017–2025.

I januari 2017 lämnade statsrådet en redogörelse till riksdagen om en nationell energi- och klimatstrategi fram till 2030. Redogörelsen slår fast åtgärder genom vilka Finland ska uppnå regeringsprogrammets och EU:s mål för 2030 och konsekvent närma sig en minskning av växthusgasutsläppen med 80–95 procent fram till 2050. Många av åtgärderna har redan genomförts under de senaste åren, eller är nästan slutförda. De viktigaste åtgärder som genomförts är att Finland, med några undantag, avstår från användningen av stenkol för energiändamål och att andelen biodrivmedel höjs till 30 procent samt att det införs en skyldighet att blanda flytande biobränsle i den lätta brännolja som används i arbetsmaskiner och vid uppvärmningen, så att andelen biobränsle är 10 procent. Hösten 2018 lämnade arbets- och näringsministeriets arbetsgrupp för smarta nät in sin slutrapport. Utifrån de förslag som läggs fram i rapporten har man börjat bereda åtgärder för att öka elasticiteten i efterfrågan och utbudet på el och höja energieffektiviteten på systemnivå. Dessutom fästs allt större vikt vid aktiveringen av konsumenter och små företag genom energieffektivitetsåtgärder. I slutet av 2018 inleddes teknikneutrala anbudsförfaranden utifrån vilka stöd kommer att beviljas för kostnadseffektiv ny elproduktion som baserar sig på förnybar energi.

Inom den sektor som står utanför utsläppshandeln, dvs. ansvarsfördelningssektorn, genomförs åtgärder för utsläppsminskning enligt den medellånga klimatpolitiska planen i syfte att uppnå utsläppsminskningmålet för 2030. Planen bereddes jämsides med energi- och klimatstrategin, och den överlämnades till riksdagen i form av statsrådets redogörelse i september 2017. I planen fastställdes ett antal åtgärder och mål för energi- och klimatstrategin enligt följande riktlinjer:

- Anskaffningsstöd för helt eldrivna bilar och stöd för gas- och etanolkonverteringar av gamla bilar
- Stöd för utbyggnad av infrastruktur för eldriven trafik och för biogas användning i trafiken
- Främjande av kollektivtrafiken och trafiken som en form av service
- Ett program för att främja gång och cykling
- Flerårig odling av organiska jordar och besöksåtgärder

6 Statsrådets redogörelse om nationell energi- och klimatstrategi fram till 2030, Arbets- och näringsministeriets publikationer, Energi, 4/2017

- Främjande av biogasproduktion
- Statsförvaltningen frångår oljeuppvärmning av sina lokaler fram till år 2025 och uppmuntrar de övriga offentliga aktörerna att följa samma exempel
- Möjligheten att ta in avfallsförbränningen i utsläppshandeln utreds
- Anordningar som innehåller F-gaser undviks i offentliga upphandlingar, och alternativa tekniker införs allt effektivare
- Användningen av biogaser i arbetsmaskiner främjas och andelen energieffektiva och utsläppsnåla arbetsmaskiner utökas via offentlig upphandling
- Skatterna på uppvärmningsbränslen höjs
- Konsumenterna sporras till att halvera sitt koldioxidavtryck före 2030
- Kommunernas och regionernas målinriktade klimatarbete befästs genom ett årligt stöd på 1 miljon euro, och växelverkan inom klimatpolitiken på nationell och regional nivå stärks

Enligt riktlinjerna i den medellånga klimatpolitiska planen strävar Finland dessutom efter att vara ett klimatneutralt land före 2045, då utsläppen och sänkorna för koldioxid bör vara i balans.

Statsrådet tillsatte i början av 2016 i enlighet med klimatlagen en nationell klimatpanel för en fyraårsperiod som löper ut i slutet av 2019. Panelen är ett vetenskapligt och oberoende sakkunnigorgan, som tillsatts till stöd för planeringen av klimatpolitiken och det anknytande beslutsfattandet.

4.4 Utbildningsmålet

Högskoleutbildning

Finlands mål är att 42 % av åldersgruppen 30–34 år ska ha avlagt högskoleexamen. År 2018 var andelen 44,0 %. I visionen för högskoleutbildningen och forskningen år 2030, som publicerades hösten 2017, är målet att minst 50 procent av 25–34-åringarna ska ha avlagt en högskoleexamen. Högskolornas förfaranden för urvalsprov förnyas för att stödja övergången från andra stadiet till högskoleutbildning. Dessutom utökar man samarbetet mellan andra stadiet och högskolorna för att de unga ska inleda högskolestudier snabbare än förut. Genom att studievägarna görs mer flexibla, tidigare inhämtad kunskap erkänns i större utsträckning och användningen av digitala lärandemiljöer utökas ska det bli enklare att slutföra studierna. Samtidigt förbättras möjligheterna att kombinera arbete och studier. Undervisnings- och kulturministeriet kom överens med högskolorna om dessa

mål för att påskynda övergången till arbetslivet vid förhandlingarna 2016 om avtalsperioden 2017–2020. Målet stöds genom den strategifinansiering som delas ut till högskolorna. Vidare beslutade regeringen att under perioden 2017–2019 rikta ytterligare finansiering till utveckling av utbildningen. Med hjälp av denna finansiering utökar man högskolornas samarbete när det gäller digitalisering, utveckling av undervisningen och studentcentrerat lärande. Dessutom utvecklar man vägar för kontinuerligt lärande.

Unga som hoppat av utbildningen i förtid

Andelen 18–24-åringar som avbröt studierna i förtid var 8,2 procent 2017. Målet i statsminister Sipiläs regeringsprogram var att Finland ska vara ett ledande land inom modernt och inspirerande lärande. Programmet Den nya grundskolan, som syftar till långsiktig utveckling av grundskolan, stöder digitaliseringen av undervisningen, införandet av nya läroplaner och utveckling av lärarnas kompetens. Målet med reformerna är att förbättra inlärningsresultaten, svara på de framtida kompetensbehoven, förnya pedagogiken genom försök samt att göra lärandet inspirerande genom hela livet. De strategiska riktlinjerna i utvecklingsprogrammet för lärarutbildningen anger riktningen för lärarutbildningen i Finland och för möjligheten till kompetensutveckling under hela karriären. Riktlinjerna i utvecklingsprogrammet genomförs med hjälp av 20 program för att förnya lärarutbildningen. Lärarutbildningens strukturer, mål och verksamhets sätt förnyas. Införandet av digitalt material och nya lärandemiljöer påskyndas med hjälp av kompletterande utbildning inom digital pedagogik samt försöks- och innovationsprojekt.

I enlighet med regeringens handlingsplan efter halvtidsöversynen den 28 april 2017 har en reform av gymnasieutbildningen inletts. Målet för reformen är att öka gymnasieutbildningens dragningskraft som en allmänbildande utbildningsform som ger behörighet för fortsatta högskolestudier, att höja utbildningens kvalitet och förbättra inlärningsresultaten samt att göra övergången från studierna på andra stadiet till studier på högskolenivå smidigare. Avsikten är att främja införandet av mer omfattande studieperioder och studier över läroämnesgränserna samt utvecklingen av bred kompetens hos de studerande. Som mått på omfattningen av lärokurserna och de studier som ingår i dem används i fortsättningen studiepoäng. De studerande har rätt att enligt behov regelbundet få personlig studiehandledning och annan handledning som anknyter till studierna och ansökan till fortsatta studier. I den nya gymnasielagen finns bestämmelser om stöd till studerande som på grund av inlärningssvårigheter har svårt att klara av studierna. Lagen innehåller även bestämmelser om utarbetande av individuella studieplaner.

Genom reformen förstärks samarbetskyldigheterna för anordnare av gymnasieutbildning, framför allt när det gäller samarbetet mellan gymnasier och högskolor, i och med att en del av studierna i gymnasieutbildningens lärokurs ska ordnas i samarbete med en eller flera högskolor. Undervisningen ska dessutom ordnas så att den studerande har möjlighet

att utveckla sitt internationella kunnande. Begränsningarna av antalet gånger som studentexamen får tas om slopas, och utbildningsanordnaren kommer att vara skyldig att ordna prov även för den som gör om ett prov eller kompletterar sin examen. Gymnasielagen träder i kraft den 1 augusti 2019. Grunderna för läroplanen för gymnasieutbildningen kommer att förnyas 2019–2020, och de läroplaner som utarbetas med stöd av de nya grunderna införs hösten 2021.

Från och med våren 2019 kommer studentexamen i Finland att avläggas digitalt i fråga om samtliga prov. Övergången till digital examen har genomförts stegvis sedan 2016. Studentexamen förnyas också till strukturen. Syftet med examensreformen är att stödja uppfyllelsen av målen för gymnasiereformen. Reformen stärker allmänbildningen, skapar större flexibilitet för examinanden och bidrar till att göra examen mer internationell. I fortsättningen mäter examen i allt högre grad examinandernas mognad och deras kunskaper och färdigheter.

Examensstrukturen ändras så att examinanden avlägger minst fem prov i stället för tidigare fyra. På så sätt bildas en mer balanserad helhet där man på ett bättre sätt kan mäta hur examinanden tagit till sig gymnasiestudierna. I studentexamen kommer det framöver även att ingå ämnesövergripande uppgifter. Examinandernas ställning förbättras, när de tidigare tekniska specifikationerna för proven inom examen ändras. Dessutom förbättras sätten att identifiera och erkänna kunskaper.

Lagen om studentexamen avses träda i kraft samtidigt som gymnasielagen, dvs. den 1 augusti 2019. Ändringarna enligt den nya lagen gäller examinander som inleder avläggandet av studentexamen under examenstillfället våren 2022 eller därefter. I praktiken innebär detta gymnasieelever som inleder studierna hösten 2019. Examinander som redan börjat avlägga examen eller som senast hösten 2021 börjar avlägga examen avlägger examen enligt den gällande lagstiftningen.

4.5. Fattigdomsbekämpning

I enlighet med överenskommelsen i Europeiska rådet 2010 bedöms antalet personer som löper risk för fattigdom och utanförskap utifrån tre indikatorer: risk för relativ fattigdom, materiell fattigdom samt låg arbetsintensitet i hushållet. Om man beaktar Europeiska rådets samtliga indikatorer fanns det i Finland år 2017 sammanlagt cirka 894 000 personer som löpte risk för fattigdom eller utanförskap (849 000 året innan). I Finland innebär risken för fattigdom eller utanförskap till största delen risk för relativ fattigdom: antalet personer i låginkomsthushåll var cirka 652 000 (621 000 året innan) och utgjorde 70 procent av samtliga personer med risk för fattigdom eller utanförskap. Antalet personer som levde i

hushåll med låg arbetsintensitet var cirka 410 000 (cirka 412 000 året innan) och i hushåll med materiell fattigdom cirka 154 000 (cirka 113 000 året innan). Under uppföljningstiden för fattigdomsmålet från 2008 och framåt har antalet låginkomsttagare och personer som lever i materiell fattigdom minskat medan antalet personer som lever i hushåll med låg arbetsintensitet har ökat. Hos personer som flyttat in från länder utanför EU är risken för fattigdom och utanförskap nästan två gånger större än för dem som är födda i EU.

Det finns skillnader mellan kvinnor och män när det gäller risken för fattigdom eller utanförskap. Av dem som levde i hushåll med låga inkomster var 459 000 kvinnor och 431 000 män. Något fler män än kvinnor lever i hushåll med låg arbetsintensitet, medan lika många kvinnor som män lever i hushåll med materiell fattigdom. I Finland omfattar låginkomsttagarna även studerande, vars låga inkomster vanligtvis är tillfälliga.

Samtliga underindikatorer för risken för fattigdom eller utanförskap utgår från hushållet. Exempelvis i ett hushåll som består av ett olikkönat par definieras både mannen och kvinnan som låginkomsttagare, undersysselsatt eller utsatt för materiell fattigdom, om hushållet berörs av någon av dessa omständigheter. Skillnaderna i kvinnors och mäns utsatthet för risk består därmed i huvudsak av skillnader mellan ensamboende och ensamförsörjarhushåll. Närmare hälften av dem som löper risk för fattigdom eller utanförskap är ensamboende, och detta gäller både för kvinnor och för män. Cirka 12 procent av män och 14 procent av kvinnor med hög utsatthet lever i ensamförsörjarhushåll (vuxna och barn).

Bland personer under 25 år finns det ytterst små skillnader mellan kvinnor och män i fråga om riskutsattheten, men bland den arbetsföra befolkningen är män mer utsatta än kvinnor, i synnerhet i ålderskategorierna 25–34 år och 50–64 år. Bland dem som uppnått pensionsåldern är kvinnor mer utsatta för risk för fattigdom och utanförskap än män, i synnerhet sedan de fyllt 75 år. Cirka 30 procent av utsatta män är ensamboende 25–64-åringar, medan andelen utsatta bland ensamboende kvinnor i åldern 25–64 år var 17 procent och bland dem som fyllt 65 år 22 procent. Cirka 53 procent av de män som lever eller riskerar att leva i fattigdom eller utanförskap hör till hushåll med låg arbetsintensitet, medan andelen kvinnor i motsvarande situation är lägre, cirka 40 procent.

År 2017 fanns det cirka 398 400 långvariga låginkomsttagare i Finland, vilket utgjorde 7,4 % av hela befolkningen. Antalet har minskat sedan 2013. De långvariga låginkomsttagarna är som helhet taget oftare kvinnor än män, men skillnaden har minskat under de senaste åren. Kvinnor är klart oftare långvariga låginkomsttagare i pensionsåldern, men bland den arbetsföra befolkningen är män något oftare långvariga låginkomsttagare.

I början av 2017 överfördes beviljandet och utbetalningen av grundläggande utkomststöd från kommunerna till Folkpensionsanstalten (FPA). De slutliga statistikuppgifterna för 2017 visar att antalet personer som lyfte utkomststöd ökade i samband med överföringen,

vilket man också hade väntat. Också beloppet av utbetalat utkomststöd ökade. Överföringen bedömdes minska det s.k. underutnyttjandet av utkomststödet med 90 miljoner euro. Utfallet blev 86,8 miljoner euro. Antalet hushåll som lyfte utkomststöd ökade med 44 000. År 2017 lyfte 8,5 procent av hela befolkningen och 9,9 procent av alla hushåll utkomststöd. Utkomststöd beviljades för sammanlagt 305 168 hushåll och 467 139 personer. Den till antalet största typen av hushåll som fick utkomststöd var ensamboende män (133 515 hushåll), dvs. 16 % av alla hushåll som består av ensamboende män. I fråga om ensamboende kvinnor var denna andel 11 %. Proportionellt sett mest utkomststöd fick ensamstående kvinnor med barn (31,0 procent av alla ensamstående kvinnor med barn). Eftersom det nu finns bättre statistik över det grundläggande utkomststödet har man också en klarare uppfattning om de faktorer som gör att människor behöver söka utkomststöd. Detta gör det framöver allt lättare att utveckla den sociala tryggheten och rehabiliterande åtgärder.

Förändringar i de sociala förmånerna

Som ett led i anpassningen av den offentliga ekonomin frystes folkpensionsindexet åren 2017–2018. Dessutom sänktes indexet år 2017 med 0,85 procent jämfört med 2016 års nivå. Indexfrysningen och sänkningen av index 2017 är permanent lagstiftning och har en bestående inverkan på folk- och garantipensionerna samt på övriga förmåner som är bundna till folkpensionsindexet. Sådana till folkpensionsindexet bundna förmåner är bl.a. handikappförmånerna, grunddagpenningen inom utkomstskyddet för arbetslösa, arbetsmarknadsstödet och barnförhöjningen. Också 2019 fryses folkpensionsindex till den tidigare nivån. Utkomststödet grunddel har höjts så att indexfrysningen inte har påverkat den trygghet som beviljas i sista hand. En motsvarande höjning gjordes också för 2019 så att beloppet av höjningen motsvarar den normala indexjusteringen. Ändringar och nivåförhöjningar har genomförts också i andra till folkpensionsindex bundna förmåner. I bl.a. garantipensionerna och sjukförsäkringens minimidagpenning har det gjorts nivåförhöjningar från och med ingången av 2019.

Minimibeloppet för rehabiliteringspenningen för unga och för personer som deltar i FPA:s yrkesinriktade rehabilitering höjdes från ingången av 2019 till samma nivå som garantipensionen. Ändringen främjar sysselsättningen av partiellt arbetsföra och tryggar rehabiliteringen.

Från den 1 juni 2017 har äldre långtidsarbetslösa vars ställning på arbetsmarknaden är särskilt svag beviljats pensionsstöd. Den 1 oktober 2019 utvidgas pensionsstödet till att omfatta personer som är födda före den 1 september 1958. Pensionsstöd kan sökas av personer som fyllt 60 år och som har varit arbetslösa så gott som utan avbrott i fem års tid. Pensionsstödet belopp motsvarar garantipensionens fulla belopp, dvs. 784,52 euro i månaden enligt nivån för 2019. Om man beaktar ändringarnas inverkan på bostadsbidraget

och beskattningen ökar den genomsnittliga pensionsstödtagarens nettoinkomster med cirka 200 euro i månaden. Pensionsstödet upphör senast när mottagaren uppnår åldern för ålderspension enligt folkpensionslagen, dvs. 65 år. Hittills har pensionsstöd betalats till cirka 3 500 personer. Enligt FPA:s bedömning är antalet nya stödtagare inom pensionsstödet cirka 2 800.

För att bromsa ökningen av utgifter för det allmänna bostadsbidraget höjdes inte de maximala boendeutgifter som godtas i bostadsbidraget under perioden 2015–2018. Från ingången av 2019 binds de maximala boendeutgifterna inte längre till hyresindex utan till levnadskostnadsindex. Studerande omfattas av det allmänna bostadsbidraget sedan den 1 augusti 2017. Efter förändringen behandlas studerande och andra låginkomsttagare lika i fråga om bostadsbidrag, och stödet riktas allt bättre till sådana studerande som har stora boendekostnader i förhållande till inkomsten.

Basinkomstförsöket

Basinkomstförsöket inleddes den 1 januari 2017. Under försöket fick 2 000 arbetslösa i åldern 25–58 år en basinkomst på 560 euro i månaden utan villkor eller behovsprövning. Försöket pågick i två år. Syftet med försöket var att undersöka hur man kan förändra det sociala trygghetssystemet så att det motiverar till arbete och bättre motsvarar förändringarna i arbetslivet. Samtidigt ville man utreda möjligheterna att förenkla förmånssystemet. De första, preliminära resultaten av den undersökning där man utvärderade basinkomstförsöket offentliggjordes den 8 februari 2019. Enligt utvärderingen höjde försöket inte deltagarnas sysselsättningsgrad under det första försöksåret. Registermaterialet anger att de som fick basinkomst inte fann arbete på den öppna arbetsmarknaden vare sig i större eller i mindre utsträckning än kontrollgruppen. Eftersom registeruppgifterna blir klara med ett års fördröjning offentliggörs resultaten för det första försöksåret i början av 2020.

En enkätundersökning visade att de som fick basinkomst upplevde ett större välbefinnande vid slutet av försöket jämfört med kontrollgruppen. De som fick basinkomst hade mindre stressymptom, koncentrationssvårigheter och hälsoproblem än kontrollgruppen. De hade också större framtidstro och tro på sina möjligheter att påverka i samhället. De första resultaten är delvis endast preliminära, och det går inte ännu att dra några slutsatser om effekterna av basinkomstförsöket. Resultaten offentliggörs i omgångar under åren 2019 och 2020.

Andra pågående försök och projekt

Ett försök med aktiverande social trygghet har pågått sedan september 2017 och fortsätter till utgången av 2019. Syftet är att främja delaktighet, välfärd, arbetslivsfärdigheter och inriktning mot arbetslivet för människor i arbetsför ålder som står utanför arbetsliv och studier samt att förebygga socialt utanförskap. Den information som tas fram inom projektet kommer i fortsättningen att nyttiggöras i arbetet för att utveckla den sociala tryggheten och socialtjänsterna.

Ett riksomfattande ESR-finansierat projekt inom insatsområde 5, utvecklingsprojektet "PRO SOS – uudenlaista sosiaalityötä yhdessä rakentamassa", har inletts. Inom projektet har man strukturerat verksamheten inom vuxensocialarbetet. En central uppgift har varit att stödja den förändring som överföringen av det grundläggande utkomststödet till FPA har inneburit. Det har funnits ett behov av att utarbeta en modell för samarbetet mellan kommunerna och FPA för att garantera att kunder som får utkomststöd styrs till de tjänster som hör till det sociala arbetet. Inom ramen för projektet har man utvecklat arbetsorienteringen i det sociala arbete som gäller ekonomiskt bistånd. Inriktning mot arbetslivet behövs för att lindra de problem som orsakas av fattigdom, förbättra kundernas ekonomiska bärkraft och förhindra att utsatthet går i arv mellan generationer. Vid slutet av 2018 utsågs dessutom utredare för att dryfta det sociala arbetets framtid i ett bredare perspektiv. Deras rekommendationer för hur det sociala arbetet kan förbättras blir klara våren 2019.

Utarbetandet av en modell för aktivitetsbaserad inkomst för unga inleddes utifrån de förslag som professor Heikki Hiilamo lade fram 2017. Under arbetets gång har arbetsgruppen konstaterat att det inte i detta skede är ändamålsenligt att skapa något nytt förmånsslag för unga till andra delar än att rehabiliteringspenningen har ändrats. Däremot vill man nyttiggöra och utveckla det befintliga service- och förmånssystemet så att man uppnår effekter som ökar de ungas delaktighet. Arbetsgruppens ställningstaganden har utformats utgående från den gällande lagstiftningen och det gällande förmånssystemet och de har beretts i syfte att ta fram olika alternativ för den följande regeringen. De alternativ som dryftats gäller hur man kan sporra de unga att utbilda sig, vilka åtgärder som kan vidtas för att förbättra situationen för unga som står utanför arbetslivet, utbildningssystemet och tjänsterna samt hur processen för att söka utkomststöd samt myndighetssamarbetet kan utvecklas så att de stöder ovannämnda mål. Arbetsgruppen har konstaterat att en eventuell totalreform av den sociala tryggheten i takt med att reformen framskrider avsevärt kan förändra det system som arbetet bygger på.

5 EU-fonder

Partnerskapsöverenskommelsen är ett ramdokument som sammanställer åtgärder, resultat och samordning när det gäller EU:s struktur- och investeringsfonder (ESI). De europeiska struktur- och investeringsfonderna består av Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF), Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (landsbygdsfonden; EJFLU), Europeiska havs- och fiskerifondens (EHFF) och Europeiska socialfonden (ESF). I den partnerskapsöverenskommelse som godkändes 2014 beaktas de landsspecifika rekommendationer som rådet gav i samband med 2014 års planeringstermin i fråga om följande utmaningar: en breddning av basen för forskning och innovation, sämre konkurrenskraft för företag och färre tjänster i glest befolkade områden, arbetslöshet (framför allt unga, äldre och långtidsarbetslösa), förändrade kompetensbehov och smidiga övergångar mellan utbildning och arbete, utestängning från arbetslivet, allt större skillnader i välfärd och hälsa samt ökande ojämlikhet.

Via ESI-fonderna stöds de nationella mål som är knutna till Europa 2020-strategin. Målet för sysselsättningsgraden främjas genom att man stöder förnyelse och tillväxt i företag samt förbättrar arbetskraftens kunnande och anställbarhet utgående från behoven i arbetslivet. I de landsspecifika rekommendationerna för 2018 uppmuntras till förbättrade incitament för att ta emot arbete och till att garantera tillräcklig och välintegrerad service för arbetslösa och de som befinner sig utanför arbetsmarknaden. ESF-projekten har som mål att utveckla offentliga arbetskraftstjänster, erbjuda arbetslösa utbildning, arbetsträning och stödarbete samt öka deltagandet. ESF-finansieringen bidrar till att öka arbetslösas och partiellt arbetsföras tillträde till arbetsmarknaden med hjälp av olika stödåtgärder och servicemodeller. Tredje sektorns nära kontakter med kunderna och olika tjänster med låg tröskel har visat sig fungera bra. Av servicepunkterna för lågtröskeltjänster för unga har åtminstone Navigatorns servicepunkter redan etablerat sig bland dem som får nationell finansiering tack vare de positiva erfarenheter de gett.

Utifrån utvärderingen av effekterna av ERUF- och ESF-programmet kan det konstateras att det väsentliga när det gäller sysselsättningsprojekt är att garantera att utvecklingsstigen inte bryts, att övergångarna är smidiga och att de olika faserna genomförs på ett

fullvärdigt sätt. Det har ansetts att för att lyckas förebygga marginalisering ska verksamheten bygga på äkta social delaktighet med början från planeringsstadiet, omfatta fler än en åtgärd och metoder som understöds mer än normalt, servicehelheter (service i anslutning till social delaktighet, arbets- och funktionsförmåga och sysselsättnings- och utbildningsmöjligheter via en och samma kanal), långvariga klientförhållanden vid behov och större finansiella satsningar per person jämfört med andra insatsområden. Enligt uppskattning riktas sammanlagt cirka 50 procent av ESF-finansieringen direkt till projekt med anknytning till de landsspecifika rekommendationerna.

Med hjälp av medfinansiering från ERUF understöds företagens tillväxt och konkurrenskraft och på så sätt också sysselsättningen. Cirka 451 miljoner euro användes på sådana åtgärder åren 2014–2018. Den största delen av utvecklingsfinansieringen avsedd för företagen och deras verksamhetsmiljö riktas till östra och norra Finland.

Även Europeiska landsbygdsfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden stöder företagens utvecklingsarbete och tillväxt och bidrar till att förbättra deras affärskompetens och samarbetsförmåga. Finansieringen av utvecklingen av landsbygden bidrar till moderniserade företagsstrukturer och uppkomsten av nya arbetsplatser genom stöd för ny företagsverksamhet och investeringar med förnyelse som mål. Samtidigt undviks behovet av inkomstöverföringar och bekämpas medellöshet. Enligt de utredningar som gjorts har finansieringen haft önskade positiva politiska effekter på företagsutvecklingen.

Den viktigaste utmaningen på landsbygden är bristen på kompetent arbetskraft, vilket hämmar tillväxten i framgångsrika företag. Den finansiering som riktas till Leader-grupperna gör det möjligt att öka deltagandet och kompetensen bland i synnerhet lokalinvånarna på landsbygden och bidrar till lösningar med inriktning på förnyelse samt till ökad lokalt initierad företagarakтивitet.

EHFF-finansieringen bidrar till att upprätthålla fiskerinäringarna och till att utveckla nya produkter och tillvägagångssätt för att nå ut på nya marknader. Genom åtgärderna skapas nya möjligheter samtidigt som behovet av inkomstöverföringar minskar. Också EHFF stöder lokalt initierad utveckling genom fiskerinäringens lokala aktionsgrupper. Utbildnings- och nätverksprojekt som skapat sysselsättningsmöjligheter för personer intresserade av fiskeriområdet har understött sysselsättningen i glesbygder med hög arbetslöshet.

Genom medfinansiering från ERUF understöds utvecklandet av innovations- och kunskapsstrukturerna i regionerna och företagens innovationsverksamhet. Under 2014–2018 uppgick finansieringen till cirka 573 miljoner euro. Med hjälp av ESF-stöd utvecklas dessutom kunnandet i vid bemärkelse och handlednings- och rådgivningstjänster som gäller utbildning samt t.ex. kunskapsnätverk för lärare och handledare och nya undervisnings- och studiemetoder.

Sammanlagt 20 procent av ESF-finansieringen har reserverats för främjandet av social delaktighet och förebyggande av marginalisering. Av dessa medel hade cirka 132 miljoner euro använts före utgången av 2018.

Klimatmålen för Europa 2020-strategin stöds via strukturfondsprogrammet för Fastlandsfinland genom finansiering till ERUF-projekt som främjar låga koldioxidutsläpp och som fokuserar på att främja energieffektiviteten i små och medelstora företag samt utveckla förnybar energi och energieffektiva lösningar. Dessutom utvärderar alla ERUF- och ESF-projekt sin verksamhet med tanke på en hållbar utveckling. Även programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland stöder projekt som främjar en bioekonomi och en cirkulär ekonomi och som har en stark koppling till klimat- och miljömålen. Med hjälp av de redskap som landsbygdsprogrammet erbjuder främjar man dessutom Östersjöns och andra vattendrags tillstånd och eftersträvar lösningar för en hållbar livsmedelsproduktion. Via EHFF stöds olika åtgärder som främjar en hållbar utveckling, bl.a. åtgärder som gäller skötseln av vattenekosystemen och en förbättring av deras tillstånd.

6 Institutionella frågor och intressentgruppers, särskilt arbetsmarknadsparternas och andra förvaltningsnivåers, delaktighet i beredningen

6.1 Beredning av det nationella reformprogrammet och intressentgruppernas delaktighet

Finlands grundlag innehåller bestämmelser om den nationella beredningen av beslut som fattas av EU. Enligt bestämmelserna svarar regeringen för den nationella beredningen av EU-ärenden och beslutar om Finlands åtgärder som hänför sig till dem.

EU-ärenden bereds vid de behöriga ministerierna, vid behov i samarbete med andra ministerier, och koordineras genom samordningssystemet för EU-ärenden, dvs. i sektionerna inom kommittén för EU-ärenden och vid behov i EU-ministerutskottet.

Riksdagen har med stöd av grundlagen omfattande rättigheter att få information om EU-ärenden. Syftet med bestämmelserna är att säkerställa riksdagens möjlighet att påverka innehållet i beslut som fattas av EU. Riksdagen deltar i utformningen av det nationella ställningstagandet under hela berednings- och förhandlingsprocessen i EU. Riksdagens ståndpunkter ligger till grund för regeringens agerande i EU.

Det nationella reformprogrammet lades fram för EU-ministerutskottet den 29 mars 2019 och vid statsrådets allmänna sammanträde den 4 april 2019, varefter riksdagen informerades om beredningen genom en E-skrivelse.

6.2 Intressentgruppernas delaktighet i beredningen av centrala reformprojekt

Riksdagsbehandlingen av social- och hälsovårdsreformen och landskapsreformen avbröts i början av mars efter att regeringen avgått. Intressentgrupperna deltog i beredningen av reformen på flera olika nivåer. Vid den riksomfattande beredningen deltog olika intressentgrupper i arbetsgrupperna och de hördes också i samband med yttrandena. Landskapen har involverat intressentgrupperna utifrån situationen i det aktuella landskapet. Typiska samarbetspartner är olika organisationer samt företagare i landskapet. Arbetsmarknadsorganisationerna deltog i beredningen av de bestämmelser som berör personalen.

Inom ramen för transportbalksprojektet bereddes en ny lag som omfattar alla transportslag och som utnyttjar och stöder digitaliseringen. Riksdagen har senare döpt om transportbalken till lagen om transportservice. Projektets första fas delades in i tre större teman (marknaden, tjänster och information). Tre arbetsgrupper, som var öppna för alla intresserade, inrättades för att utveckla dessa teman. Ett tjugotal tematiska möten ordnades för intressentgrupperna. Mötena kunde följas i realtid på internet och det var också möjligt att ställa frågor och lämna kommentarer anonymt.

För uppföljning av arbetet inrättades en uppföljningsgrupp, där intressentgrupperna (branschens aktörer, kunder, olika organisationer, offentliga organ) har varit välrepresenterade. De tjänstemän som ansvarade för beredningen av projektet deltog också flitigt i olika evenemang och forum, där de presenterade projektets mål och de reformer som övervägdes. Separata förhandlingar fördes med de viktigaste intressentgrupperna. Man försökte också nå medborgarna bl.a. via ministerns chatt på Facebook. Den första fasen av lagen om transportservice bereddes enligt en snäv tidsplan, vilket förutsatte flexibilitet i processens olika skeden. Lagen om transportservice var det första projekt som granskades av det nya rådet för bedömning av lagstiftningen, som inrättats av statsrådet. Samarbetet med intressentgrupperna ges även särskild uppmärksamhet i samband med verkställigheten av lagen.

Statsminister Juha Sipiläs regering tillsatte hösten 2017 en arbetsgrupp för ett projekt med målet att genomföra en totalreform av grundtryggheten och sysselsättningen. Arbetsgruppens uppdrag var att bereda en totalreform av grundskyddet i syfte att öka aktiviteten och minska ojämlikheten.

Projektet ska ge beslutsfattarna en övergripande bild av reformbehoven och alternativen inom den sociala tryggheten och grundskyddet. I arbetet stakade man också ut en riktning för framtidens lösningar för social trygghet med beaktande av de villkor som de offentliga finanserna och minskningen av hållbarhetsunderskottet ställer samt de utmaningar den åldrande befolkningen innebär. En tväradministrativ styrgrupp och en projektgrupp tillsattes. För uppföljning av arbetet inrättades en parlamentarisk uppföljningsgrupp bestående av representanter för de politiska partierna, arbetsmarknadens centralorganisationer och de viktigaste företagorganisationerna samt social- och hälsovårdssektorns organisationer.

KÄLLOR:

Arbets- och näringsministeriet (2017), Statsrådets redogörelse om nationell energi- och klimatstrategi fram till 2030, Arbets- och näringsministeriets publikationer, Energi, 4/2017.

Kärkkäinen och Tervola (2018): Den ekonomiska politikens inverkan på inkomstskillnader och sysselsättning 2015–2018 (på finska)

Kyyrä, Matikka och Pesola 2018; Skyddsdelens i utkomstskyddet och arbete under arbetslöshetstiden. Publikationsserien för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 45/2018.

Statsrådet (2019), Planen för de offentliga finanserna 2020-2023 (4.4.2019).

Undervisnings- och kulturministeriet (2016), Utbildningsvägar och integrering av invandrare – smärtpunkter och åtgärdsförslag, Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2016:1, publikationen finns endast på finska.

Undervisnings- och kulturministeriet (2017), Utbildningsvägar och integrering av invandrare - smärtpunkter och åtgärdsförslag II, Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2017:5, publikationen finns endast på finska.

FINANSMINISTERIET

Snellmansgatan 1 A
PB 28, 00023 Statsrådet
Telefon 0295 160 01
Telefax 09 160 33123
www.vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)

ISBN 978-952-367-010-5 (pdf)

April 2019